

Dr. RAISZ Anikó, PhD – Dr. SZILÁGYI János Ede, PhD
egyetemi oktatók
Miskolci Egyetem

Dr. Anikó RAISZ – Dr. János Ede SZILÁGYI
lecturers
University of Miskolc

Az agrárjog és kapcsolódó területeinek (környezetjog, vízjognak, szociális jognak, adójognak) fejlődése az Európai Unióban, a nemzetállamokban és a WTO-ban

Development of agricultural law and related fields (environmental law, water law, social law, tax law) in the EU, in countries and in the WTO

‘Az agrárjog fejlődése az Európai Unióban, a nemzetállamokban és a WTO-ban’ c. tanulmány
2012. február 1. hatállyal átdolgozott változata

Revised version of February 1, 2012 of the paper
‘Development of agricultural law in the EU, in countries and in the WTO’

Bevezető

Értelmező megjegyzés a tanulmányhoz.¹ Tekintettel arra, hogy a különböző jogrendszerekben a vizsgálat tárgyát képező joganyag számos néven (*Agrarrecht, rural law, agricultural law, droit agraire, droit rural*) fut, ezért e tanulmány készítői fontosnak tartják meghatározni, hogy magyar jogi megközelítésben mit tartalmaz ez a terület, amelyet a szerzők a továbbiakban ‘*agricultural law*’ angol elnevezéssel jelölnek.²

A magyar agrárjogászok az ‘*agrárjog*’ (‘*agricultural law*’) névvel lényegében három – jobb esetben egymással szorosan összefüggő – jelenséget neveznek. Az egyik az agrárjogi joganyag, a másik az agrár-jogtudomány (diszciplína), a harmadik az agrárjog, mint egyetemi tantárgy (stúdium). Az agrárjog ezen három megközelítése közül Magyarországon a stúdium meghatározása tekinthető leginkább egységesnek.

2005-ben ugyanis, az Agrárjogot Oktatók Országos Konferenciáján került meghatározásra az agrárjogi stúdium valamint az agrárjogi területek lehatárolása (az akkor hat jogi karon oktatók képviselői közül öten írták alá).³ A mai napig hatályban lévő koncepció alapján az agrárjogi stúdium kapcsán az alábbiak állapíthatók meg:

„1/ A Konferencia résztvevői az agrárjogot vegyes szakjogként definiálták, amely sajátosan vegyíti a magánjog és a közjog jogintézményeit, és amely

Introduction

I. Explanatory note to the study.¹ With regard to the fact that in the different legal systems the legal material subject to examination has several names (*Agrarrecht, rural law, agricultural law, droit agraire, droit rural*), the authors of the present study deem it important to determine what this field – in the following referred to as ‘*agricultural law*’ – means in the Hungarian law.²

The Hungarian agricultural lawyers understand basically three – interrelated – phenomena under agricultural law (‘*agrárjog*’). First, agricultural legal norms, second, agricultural jurisprudence as a branch of social sciences, and third, agricultural law as a discipline during university studies. In Hungary, the third approach raises the least debates.

In 2005, at the National Conference of Agricultural Lawyers, the discipline of agricultural law and the fields of agricultural law have been determined (five out of the six then existing departments teaching agricultural law signed the resolution).³ According to the concept in force until today, the followings may be determined:

’1/ The participants of the Conference defined agricultural law as a mixed legal field that includes in a specific way the institutions of both private

mindazonáltal tárgyi specifikumában önálló.

2/ Az Agrárjog stúdiumnak vitathatatlan jelentősége van a graduális jogászképzésben, különös tekintettel a Magyar Köztársaság európai uniós tagságára. Az Európai Unió joganyagában ugyanis kiemelkedő jelentőségű az agrárjogi jogintézmények szerepe. Ezen jogintézmények ugyanis olyan mértékben elkülönülnek az EU közjogának más területeitől, hogy a joghallgatók számára csak egy speciális stúdium keretében sajátíthatók el. Az Agrárjog ezentúl fontos polgári jogot, közigazgatási jogot, pénzügyi jogot, európai jogot és környezetjogot kiegészítő intézményeket is magában foglal.

3/ Az Agrárjogon belül különösen az alábbi jogintézményeket tartjuk fontosnak:

- az EU közös agrár- és vidékfejlesztési joga;
- a földtulajdoni, földhasználati, földöröklési és földforgalmi viszonyok;
- agrárjogi földnyilvántartások;
- agrárjogi szerződések;
- a mezőgazdasági üzem fogalma és fajtái;
- a mezőgazdasági termék fogalma, előállítása;
- szakhatósági normák;
- szakigazgatási rendszer;
- agrárpénzügyek;
- élelmiszerjog.”

Fontos megemlíteni, hogy az ‘agrárjog’ illetve ‘agrárpolitika’, mint gyűjtőfogalmak a magyar szabályozás szempontjából főszabályként magukba foglalják az erdőgazdálkodás illetve a halászat ágazatokat is; tapasztalatunk szerint ugyanis bizonyos országokban ezek gyakran nagyban elkülönülnek az agrárium más ágazataitól.

Az egyes jogtudósok mindazonáltal az agrárjog másik két megközelítése (vagyis a joganyag és a jogtudomány) kapcsán egymástól eltérő koncepciókat alakítottak ki.⁴ Ezek részletes kifejtésére itt nincs mód. Összességében elmondható azonban az, hogy a magyar jogtudósok között egyre inkább elterjedt módja az agrárjog meghatározásának az agrárjog szabályozási tárgya-

and public law, and that is also particular and original in its subject.

2/ It is beyond doubt that the discipline of agricultural law is significant in the undergraduate legal education, especially as to the European Union membership of the Republic of Hungary, as in the law of the European Union the agricultural legal institutions are of outstanding importance. These institutions differ namely to such an extent from other fields of the European Union’s public law that the undergraduate law students may only learn it in the frame of a special discipline. Agricultural law contains furthermore important institutions complementing civil law, administrative law, financial law, European law and environmental law.

3/ Within agricultural law, we deem the following legal institutions to be especially important:

- the common agricultural and rural development law of the EU;
- ownership, use, succession and trade of agricultural lands;
- agricultural landregisters;
- agricultural contracts;
- definition and types of agricultural holdings;
- definition and production of agricultural products
- provisions of agricultural administrations;
- system of agricultural administration;
- agricultural financial system;
- food law.’

It is important to mention that the notions ‘agricultural law’ or ‘agricultural policy’ in the frame of the Hungarian regulation basically include forestry as well as fisheries. According to our experience, these often differentiate namely from other fields of agriculture.

Scholars have nevertheless developed differing concepts on the two other approaches (i.e. agricultural legal norms and agricultural jurisprudence).⁴ To go into the details in this regard is not possible within the frame of this study. We may establish though altogether that the most wide-spread method among Hungarian scholars for determining agricultural law is

inak meghatározásán történő lehatárolás.

Ezek a szabályozási tárgyak tipikusan a következők: mezőgazdasági üzem, mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági tevékenység, mezőgazdasági termék, élelmiszer, vidék.⁵

A magyar agrárjog újjászervezése (2010-): Annak érdekében, hogy megérthessük azokat a változásokat, amelyek az elmúlt időszak Magyarországon bekövetkeztek és várhatóan bekövetkeznek, szükségesnek tarjuk a következő magyarázat megtételét.

A Magyarországon bekövetkezett agrárpolitikai illetve agrárjogi változások nem érthetők meg az agrárpolitikán kívüli tényezők (okok) megértése nélkül.⁶ Az *agrárpolitikán kívüli legfontosabb ok*, amely komoly agrárjogi változtatásokat is jelentett, hogy Magyarországnak nem sikerült kihasználnia az EU csatlakozásból származó előnyöket. Ezzel szemben az EU csatlakozás hátrányai kumulálódtak olyan problémákkal, amelyeket Magyarországnak nem sikerült megoldania az ország 1989-1990-es években megtörtént politikai-gazdasági rendszer-váltása óta.

Az ország választóinak nagyobbik fele 2010-re megértette azt, hogy sikertelenségünk legfőbb oka bennünk, magyarokban keresendő, és megértette azt is, hogy az ország (és benne mezőgazdaságának) rendbetételét maguknak a magyaroknak kell megtennünk.

Ezt követően érdemes megvizsgálni az *agrárpolitikán belüli tényezőket*, és ennek kapcsán érdemes feltenni egy kérdést. Miért mondható sikertelennek a magyar mezőgazdaság? Előzetesen, természetesen meg kell említeni azt, hogy léteztek és léteznek olyan mezőgazdasági vállalkozások, amelyek sikerrel vették az EU csatlakozás akadályait. Ugyanakkor általánosságban (összességében) az ország mezőgazdasága messze maga alatt teljesített. Azon – kevesebb, mint 10 milliós lakossal rendelkező – ország, amely számítások szerint 17 millió ember ellátásra alkalmas mezőgazdasági termelőkapacitással rendelkezik, (a) az uniós csatlakozást követően számos – korábban helyben megtermelt – termékből (pl. cukor) behozatalra

through determining its regulated objects.

The objects are typically the following: agricultural holding, agricultural producer, agricultural activity, agricultural product, foodstuff, rural area.⁵

II. Reorganisation of the Hungarian agricultural law (since 2010): In order to be able to understand the changes having occurred in recent years and expected to happen in the upcoming ones in Hungary, we deem it necessary to present the following explanations.

II.1. The changes in agricultural policy as well as in agricultural law having occurred in Hungary cannot be understood without certain factors (reasons) which are beyond agricultural policy.⁶ The *most important reason beyond agricultural policy* having caused serious changes in agricultural law is that Hungary has not managed to take advantage of its accession to the EU. On the contrary, the disadvantages of the EU accession conjoined with problems that Hungary was incapable of solving since the political-economical change of systems in 1989-1990.

In 2010, the majority of the country's voters understood that the main reason for our resultlessness lays in ourselves and understood that it is us Hungarians who have to set things right about our own country, including its agriculture.

After all that, it is worth examining the *factors inside agricultural policy*, and poses a question. Why can the Hungarian agriculture be regarded as unsuccessful? Beforehand we have to mention that there have been and there are agricultural enterprises that have overcome the obstacles of the EU accession with success. Nevertheless, in general the country's agriculture has performed deep under its ability and facility. A country having less than 10 million inhabitants and at the same time – according to calculations – a producing capacity that could feed 17 million people (a) fell back on the import of numerous – beforehand locally produced – products (e.g. sugar) after the accession to the Union. (b) The

szorult. (b) Az ország feldolgozó ipara nagyban leépült; a nyersanyagok termelése túlsúlyos. (c) Az állatállomány fontos ágazatokban lényegesen csökkent. (d) Csökkent a mezőgazdaságilag hasznosított földek mennyisége. (e) Mind a mezőgazdaság, mind a vidék egyre kevesebb embert tud(ott) foglalkoztatni.⁷

country's processing industry has largely diminished; the production of primary products is dominant. (c) In important subsectors the livestock has significantly decreased. (d) The amount of lands used for agricultural purposes has also decreased. (e) Both agriculture and rural areas have been able to employ less and less people.⁷

Az e tanulmányban vizsgált időszak (2009-2011; illetve 2012 bizonyos vonatkozásokban 2012. február 1-jéig terjedő időszak) legfontosabb magyarországi változásai ennek megfelelően nem valamiféle külső hatásra történő reakciók, hanem belső igény által alkotottak. Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy a nemzetközi és az európai tendenciákat az ország jogalkotása figyelmen kívül hagyta volna.

The changes having occurred and occurring in Hungary in the given period (i.e. between 2009 and 2011, as well as in certain aspects 2012, i.e. the period until February 1, 2012) are therefore not reacting on external influence, but on internal challenges. This of course does not mean that the country's legislation would have ignored international and European tendencies.

A változások 2010 áprilisában kezdődtek. Ekkor ugyanis a nyolc éve kormányon lévő koalíciót⁸ (Magyar Szocialista Párt – Szabad Demokraták Szövetsége) egy *több mint 2/3-os parlamenti többséggel* rendelkező pártszövetség (Fiatal Demokraták Szövetsége – Keresztény Demokrata Néppárt) – *demokratikus módon* megválasztva – váltotta. Ez a 2/3-os parlamenti többség így a legnagyobb terjedelmű felhatalmazással bír, amit az akkor hatályban lévő magyar Alkotmány (1949. évi XX. tv.) lehetővé tett egy parlamenti többség számára; vagyis akár új Alkotmányt is elfogadhatott. Az új magyar Országgyűlés élt ezzel a felhatalmazással és nekilátott egy új Magyarország, továbbá ennek részeként egy új magyar agrárpolitika és agrárjog felépítéséhez...

The changes began in April 2010. It was namely then when the coalition governing for the past eight years⁸ (Hungarian Socialist Party – Alliance of the Free Democrats) was replaced by the party alliance (Alliance of the Young Democrats – Christian Democrat People's Party) who gained in the *democratic elections* a *two-thirds parliamentary majority*. This two-third majority has therefore the widest mandate that could be given to a parliamentary majority under the Hungarian Constitution then in force (Act XX of 1949); it could adopt even a new Constitution. The new Hungarian Parliament used this mandate and began to build up a new Hungary, including a new Hungarian agricultural policy and agricultural law...

Magyarország 2012. január 1-jétől hatályba lépett *Alaptörvényében* több olyan fontos rendelkezés is található, amely érinti a mezőgazdaságot. Így, a XX. cikk biztosítja a testi és lelki egészséghez való jogot. A XX. cikk további előírásai alapján, e jog érvényesülését Magyarország – többek között – a genetikailag módosított élőlényektől (GMO) mentes mezőgazdasággal,⁹ az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő. Az Alaptörvény ezen előírása egy olyan vita¹⁰ lezárását jelenti, amely Magyarországon már évek óta húzódik.¹¹

II.2. In the new Constitution of Hungary having entered into force on January 1, 2012, there are several dispositions dealing with agriculture. Article XX guarantees the right to physical and psychic health. According to further provisions contained in Article XX, Hungary helps to give effect to this right among others through GMO-free agriculture,⁹ guaranteeing the protection of the environment, as well as the access to healthy food and drinking water. This provision of the Constitution closes a long debate¹⁰ in Hungary.¹¹

A tilalom Alaptörvényben történő rögzítését állásfoglalásában a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa (JNO) is üdvözölte: „a génmódosított élőlények mezőgazdasági alkalmazásának világos, egyértelmű tilalmával – az elővigyázatosság elvének megfelelően – a magyar alkotmányozó kifejezi, hogy nem kívánja az országot és a lakosságot kísérleti teleppé változtatni, különös tekintettel arra, hogy e kísérletek eredményei adott esetben csak évtizedek múltán válnának ismertté.”¹² Az Országgyűlés ezen döntésével a háttérben folyó tudományos vita érdemi kérdését (vagyis a GMO veszélyességének problémakörét) mintegy megkerülve, lényegében az ország gazdasági érdekére hivatkozással alakította ki álláspontját, remélve, hogy a GMO-mentes Magyarország képével a magyar mezőgazdasági termékek jobban és drágábban eladhatóvá válnak, az európai (illetve világ-) piacon.¹³

Az Alaptörvénybe foglalt ‘genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdaság’ konkrét jogszabályi tartalma ugyanakkor még nem ismert. Így, az elkövetkező időszakban még a jogalkotóra vár a GMO-mentes mezőgazdaság fogalmi körének pontos lehatárolása. Mindazonáltal az Alaptörvénybe foglalt előírásoknak érdekes értelmezési lehetőséget kínált azon konkrét GMO-szennyezési ügy, amely a vidékfejlesztési miniszter 2011. április 27-én elrendelt – a vetőmagok fokozott GMO ellenőrzésére vonatkozó – utasítása kapcsán kapott publicitást. Az ügy lényege, hogy több ezer hektáron került termesztésre olyan szója illetve kukorica, amelynek vetőmagja GMO-t is tartalmazott, ezzel sértve a Magyarországon hatályban lévő szabályokat.¹⁴ Az ügy kapcsán sor került¹⁵ (többek között) a növények megsemmisítésére a fertőzött területeken, a Büntető Törvénykönyv módosításának kezdeményezésére,¹⁶ a gazdálkodók kártalanítására,¹⁷ a szükségesnek ítélt felelősségre vonási eljárások megindítására. A magyar kormány mindezek mellett felállított egy GMO Munkacsoportot is, amely „tevékenységének célja az Alaptörvény XX. cikke (2) bekezdése a genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdaságra utaló rendelkezésének végrehajtás-sával összefüggő... jogszabály módosításokkal kapcsolatos megfelelő

Even the Parliamentary Commissioner for Future Generations (PCFG) has welcomed the prohibition in the Constitution: “the Hungarian constituency declares with the clear prohibition of agricultural use of genetically modified organisms that – according to the precautionary principle – it does not aim at turning the country and its inhabitants into a test-site, especially with regard to the fact that the results of these experiments may only become visible after decades.”¹² With this decision, the Parliament practically avoided to take a stand on the merits of the scientific question (i.e. the riskiness of GMOs). Instead, it elaborated its attitude referring to the economic interests of the country, hoping that with creating the picture of a GMO-free Hungary, the Hungarian agricultural products are going to be sold better and at a better price on the European (and world) market.¹³

The concrete statutory content of the constitutional provision declaring that Hungary’s ‘agriculture remains free from any genetically modified organism’ is nevertheless not known yet. Thus, in the forthcoming period, it is up to the legislator to define precisely the notion of a GMO-free agriculture. Nevertheless, a concrete case of GMO-contamination – that became public after the Minister for Rural Development had ordered a thorough GMO-inspection of seeds on April 27, 2011 – provides an interesting opportunity of interpretation regarding the said provisions. The essence of the case is that on several thousands of hectares, soy and corn had been produced the seed of which contained GMOs as well, in violation of the regulation in force in Hungary.¹⁴ The mentioned case (among others) resulted in¹⁵ the destruction of the plants in the contaminated area, the proposal to modify the Criminal Code,¹⁶ the compensation of the agricultores,¹⁷ and accountability procedures deemed necessary have been launched as well. Besides, the Hungarian Government established a GMO Working Group, the objective of which is ‘to enable the appropriate interministerial coordination related to the statutory modifications ... in connection with the execution of the constitutional provision referring

tárcaközi koordináció elősegítése”.¹⁸

Az új Alaptörvény másik fontos rendelkezése (P. cikk), hogy „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

E szakasz érdekessége, hogy kiemelt védelmet biztosít a természeti erőforrásoknak és a biológiai sokféleségnek. A cikk konkrét alkalmazhatóságát a későbbiek folyamán elfogadott új törvények és egyéb jogszabályok hivatottak biztosítani.¹⁹

A 2010-es választások után kialakított új kormányzati struktúrában, egy csúcsminisztériumban, a *Vidékfejlesztési Minisztériumban* (továbbiakban: VM) egyesítettek két korábbi minisztériumot. Ezek a korábbi Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium és a korábbi Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumok voltak. Magunk részéről némileg pontatlannak ítéljük az új minisztérium elnevezését, hiszen az általa ellátott funkciók közül számos nem csak a rurális területeken hat. Az új kormány eddigi működése kapcsán mindazonáltal megállapítható, hogy az agrár-vidékfejlesztési vonal minősíthető hangsúlyosabbnak a környezetvédelmi szekcióhoz képest.

A minisztériumi szint átszervezésével párhuzamosan a magyar kormány a megyei szinten működő közigazgatási szerveket (kevés kivétellel) egy ún. *megyei kormányhivatalba* vonta össze. Ennek a kormányhivatalnak lett része az ingatlan-nyilvántartást vezető földhivatal, valamint a számos agrár-szakigazgatási feladatot ellátó megyei mezőgazdasági szakigazgatási hivatal is.

A nemzeti vidékfejlesztési stratégia. Az elmúlt húsz év magyar agrár- és vidékfejlesztési politikája sajnálatos módon egy átfogó koncepció hiányában próbálta meg működtetni az agrárgazdaság és a

to an agriculture free from genetically modified organisms (Article XX (2)).¹⁸

Another important provision (Article P) of the new Constitution says that 'Protection and preservation for future generations of natural resources, especially arable land, forests and drinking water supplies, biological diversity, including the native flora and fauna as well as cultural values which all form part of the common national heritage is an obligation of the state and all others.'

It is interesting that this provision provides a distinguished protection to natural resources and biological diversity. The concrete applicability of the present article is expected to be provided in new laws and other legal norms adopted in the future.¹⁹

II.3. After the 2010 elections, a new governmental structure has been established in which a concentrated ministry, the *Ministry of Rural Development* (in the following: MRD) united two former ministries, the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Environment and Water. We consider the designation of the new ministry as somewhat inadequate, as many of its functions are not solely connected to rural areas. Nevertheless, the so far work of the new government shows that agriculture and rural development prevail over environmental issues.

Parallel to the reorganisation of the ministries, the Hungarian government has concentrated the administration at county level (with a few exceptions) in so-called *county governmental offices*. The land registry office has become part of it, just like many other county agricultural offices with certain agricultural administration functions.

II.4. National rural development strategy. Unfortunately, the past twenty years' agricultural and rural development policy lacked a comprehensive concept when trying to deal with

vidék ügyeit. Az átfogó, jól végig gondolt és következetesen véghezvitt stratégia hiánya is oka volt annak, hogy a magyar mezőgazdaság és vidék rosszul teljesített az elmúlt húsz évben.

A jelenlegi kormányzat ezen a helyzeten kíván változtatni azáltal, hogy egy nemzeti vidékfejlesztési stratégiát kíván megalkotni az érintettek bevonásával (amelyre a kormányzat gyakran hivatkozik, mint a „magyar vidék alkotmányára”). A stratégiaalkotás kezdő lépéseként elkészült a „Nemzeti Vidékstratégiai Konceptió – 2020 (agrár-, élelmiszer-, környezet- és vidékstratégiai tézisek)”.²⁰ A stratégiaalkotás következő fázisaként 2012 elejére elkészült a Darányi Ignác Terv is, amely a Nemzeti Vidékstratégia végrehajtásának keretprogramja, benne többek között a 2012-es év jogszabályalkotási tervzetével.²¹ Ezt követően tették közzé a Nemzeti Vidékstratégia²² környezeti vizsgálatát²³ is. A tanulmány lezárását követően, 2012. március 21-én a Kormány elfogadta a Nemzeti Vidékstratégiát.²⁴

Az Európai Unió Európa 2020 Stratégiájához, valamint a 2014-2020 közötti EU programfinanszírozási időszak időtávjához illeszkedve a Nemzeti Vidékstratégia nemzeti programjai és intézkedései azt célozzák, hogy 2020-ra a vidék társadalmi és gazdasági folyamataiban, illetve a vidéki élet minőségében látható és a helyiek számára is érezhető javulás következzen be. A vidék ügye a stratégia készítői szerint átfogó megközelítést igényel. Ennek megfelelően a Nemzeti Vidékstratégia az eddigi elkülönült, egymással gyakran szemben álló ágazati szemlélet helyett a szakterületek közötti kapcsolatrendszerre építve közös stratégiai keretet biztosít (a) a vidékfejlesztés, (b) a természet- és a környezetvédelem, a vízügy, (c) az agrárgazdaság, valamint (d) az élelmiszerlánc és élelmiszer-feldolgozás számára. A Nemzeti Vidékstratégia integratív elképzeléseit erősítheti a Vidékfejlesztési Minisztérium jelenlegi felépítése, az említett szakterületek egységes szakirányítása biztosíthatja az ehhez szükséges szervezeti feltételeket.²⁵

agricultural and rural issues. This lack of a comprehensive, purposeful and consistently executed strategy has also been a reason for the bad performance of the Hungarian agriculture and rural areas in the past twenty years.

The current government aims at changing this situation when planning a national rural development strategy, involving those affected (the Government often refers to it as the ‘constitution of the Hungarian rural areas’). As an initial step of the strategy-making, the ‘*Conception of National Rural Strategy – 2020. Theses of the strategies concerning agriculture, foodstuffs, environment and rural development*’ was adopted.²⁰ As a next step, the Ignác Darányi Plan was adopted by the beginning of 2012, which is the framework programme of the execution of the National Rural Strategy, including among others the legislative plan for 2012.²¹ Subsequently, the environmental examination²² of the National Rural Strategy²³ has been published as well. After the closure of the present paper, on March 21, 2012, the National Rural Strategy has been adopted by the Government.²⁴

Orientating to the European Union’s Europe 2020 Strategy and the period of the 2014-2020 EU programme financing phase, national programmes and measures of the National Rural Strategy aim at having a significant amelioration in the rural area’s social and economical processes as well as in the quality of rural life that is perceivable for the locals by 2020. According to the authors of the strategy, the case of rural areas needs a comprehensive approach. Therefore, the National Rural Strategy provides – instead of a differentiated, sometimes even conflicting sectorial approach – a common strategic frame based on the relationship between the specialities for (a) rural development, (b) natural and environmental protection, water issues, (c) agricultural economy, as well as (d) food chain and food processing. The integrating conception of the National Rural Strategy may be reinforced by the current set-up of the Ministry of Rural Development, the necessary organisational conditions may be provided by the uniform administration of the mentioned specialities.²⁵

A koncepció tehát négy átfogó területet jelöl ki annak érdekében, hogy 2020-ig érezhető legyen a javulás minden tekintetben. Ezt követően a stratégia az agrárgazdaságról, a vidékfejlesztésről, az élelmiszergazdaságról, valamint a környezet védelméről határoz meg célkitűzéseket és ezekhez szükséges programokat.

A Nemzeti Vidékstratégia átfogó célja a vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása. Az ehhez kapcsolódó stratégiai célok pedig a következők: (a) tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése; (b) sokszínű és életképes agrártermelés; (c) élelmezési és élelmiszerbiztonság; (d) a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése; (e) a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.²⁶

Reményeink szerint a vidékfejlesztési stratégia képes lesz hosszú távon is, következetes döntések és intézkedések sorát garantálni.

Magyarországon már hosszú ideje folyamatban van egy új *Polgári Törvénykönyv* (Ptk.) elfogadása, amelynek szakértői tervezetét²⁷ 2012 februárjában hozták nyilvánosságra. Az új Ptk. tervezete számos agrárjogot érintő változást tartalmaz a hatályban lévő szabályozáshoz képest. Így a Ptk.-ba kerültek a szövetkezetek szabályozásának legfontosabb előírásai, az ingatlan-nyilvántartás (immáron mint telekkönyv) visszakerülhetne a bíróságokhoz, szabályozásra került az ún. mezőgazdasági vállalkozási szerződés, és a mezőgazdasági támogatások előfinanszírozása szempontjából jelentős factoring szerződés²⁸ is. Az új Ptk. Országgyűlés által történő elfogadására várhatóan idén ősszel kerülhet sor.

1. Melyek a fő jogfejlesztések (jogalkotás és jogalkalmazás), beleértve a WTO, EU és nemzeti jogot a következő területeken (a nemzeti jogi megközelítésből):

1.1. Agrárgazdasági jog és agrárstruktúra jog

Az agrárgazdasági jog és az agrárstruktúra jog

Consequently, the concept determines four fields in order to have a perceivable amelioration until 2020 in every aspect. The strategy afterwards determines aims and necessary programmes for agricultural economy, rural development, food economy and environmental protection.

The National Rural Strategy's comprehensive objective is to ameliorate to capacity of our rural areas to feed and maintain its population. The strategical aims related to it are determined as follows: (a) the conservation of natural values and resources of our countryside; (b) variegated and viable agricultural production; (c) alimentation and food security; (d) ensuring the basis of rural economy, raising the employment rate in rural areas; (e) to strengthen the rural communities and to raise the rural population's standard of living.²⁶

We hope that the rural development strategy is going to be able to guarantee consequent decisions and measures also for the long term.

III. In Hungary, the adoption of a *new Civil Code* is in progress, the scientific working paper²⁷ of which was published in February 2012. The draft new Civil Code contains numerous amendments affecting agricultural law. So, the Civil Code is going to contain the most important rules on the regulation of co-operatives, the land-register could get back to the courts, the so-called agricultural undertaking contract is going to be regulated, as well as the factoring contract important with regard to the pre-financing of agricultural supports.²⁸ The new Civil Code will presumably be adopted by the Parliament this autumn.

1. What are the main legal developments (legislation and jurisprudence), including the WTO, EU and national law in the following areas, seen from your national view:

1.1. Rural economic law and rural structure law

We deem important to mention the followings

kapcsán az alábbiakat tartjuk fontosnak kiemelni.²⁹

Magyarország 2011. évi költségvetéséből az agrár- és vidékfejlesztési támogatások három fő csoportját finanszírozták:³⁰ (a) Az EU által közvetlenül finanszírozott támogatások 323 milliárd HUF tettek ki. (b) Az EU-társfinanszírozással és kiegészítő támogatással (pl. iskolagyümölcs) működő támogatások összege 205 milliárd HUF (a 2010-es 134 milliárd HUF-hoz képest). (c) A nemzeti támogatások összege (benne a SAPS támogatásokat kiegészítő top-up támogatások is) 64 milliárd HUF (a 2010-es 52 milliárd HUF-hoz képest). Tájékoztató: 2012. március 14-én 1 € 291 HUF-ot ért.

Magyarország a 2004-es európai uniós csatlakozást követően, hasonlóan más újonnan csatlakozott országokhoz, nem az SPS (*Single Payment Scheme*) támogatási rendszert vezette be, hanem a SAPS-ot (*Single Area Payment Scheme*). Ráadásul az EU-ból csak jóval kevesebb pénzt kapva, mint a régi tagállamok; ezért kaptak az új tagállamok lehetőséget arra, hogy a SAPS támogatásokat bizonyos mértékű nemzeti támogatással is kiegészítsék (ez az ún. *top-up* támogatás). 2008-ban a magyar parlament elfogadta az SPS bevezetéséről szóló törvényt. A törvényt azonban a köztársasági elnök nem hirdette ki, hanem megküldte a magyar alkotmánybíróságnak alkotmányos normakontrollra. Az Alkotmánybíróság 2010-ben a jogszabály egy bizonyos részét (formális okokból) alkotmányellenesnek nyilvánította.³¹ Ezt követően az időközben kormányra került új politikai erő egyelőre elállt az SPS bevezetésétől.

A magyar parlament 2011 nyarán módosította az agrárpiaci rendtartásról szóló 2003. évi XVI. törvényt (29/A-29/E §), annak érdekében, hogy abba beillessze a *szakmaközi szervezetek* szabályanyagát. A magyar jogalkotó felismerte ugyanis az 1234/2007/EK tanácsi rendeletben szabályozott szakmaközi szervezetekben rejlő lehetőségeket, és ezen előnyök kiaknázása érdekében nekilátott az új jogintézmény szabályainak kidolgozásához.

with regard to rural economic law and rural structure law.²⁹

I. Three main groups of agricultural and rural development subsidies were financed from Hungary's 2011 budget:³⁰ (a) Subsidies financed directly by the EU added up to 323 billion HUF. (b) Subsidies co-financed by the European Union or having compensational support (e.g. school fruit) added up to 205 billion HUF (compared to 134 billion HUF in 2010). (c) The amount of national subsidies (including the top-up subsidies to the SAPS subsidies) is 64 billion HUF (compared to 52 billion HUF in 2010). For orientation: on March 14, 2012 1 € was 291 HUF.

II.1. Hungary after the 2004 accession to the European Union – just like other newly acceded countries – did not introduce the SPS (*Single Payment Scheme*), but the SAPS (*Single Area Payment Scheme*) support scheme. In addition, they received from the EU a lot less money compared to the old member states; it was for this that the new member states received the possibility to complete the SAPS supports with a certain amount of national subsidies (that is the so-called *top-up* subsidy). In 2008, the Hungarian Parliament adopted the act introducing the SPS. The law however was not promulgated by the President of the Republic, who sent it to the Hungarian Constitutional Court for a so-called constitutional norm review. The Constitutional Court declared (for formal reasons) a certain part of the legal act in 2010 to be contrary to the Constitution.³¹ In the meanwhile, a new government came to power, and abandoned the plan to introduce the SPS for the time being.

II.2. The Hungarian Parliament amended Act XVI of 2003 (29/A-29/E §) on agricultural market organisation in summer 2011 in order to introduce the rules of *sectoral organisations* thereto. The Hungarian legislator realized namely the opportunity laying in sectoral organisations regulated in Council Regulation 1234/2007/EC, and in order to utilize these advantages, it started to elaborate the rules for the new legal institution.

A vidékfejlesztés területén folyik a fent említett, 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékstratégia kidolgozása. Mivel az Európai Unióban a hatályos költségvetési időszak 2007 és 2013 közötti időintervallumra szól, és erre az időszakra a magyar állam már – az előző kormány idején – megalkotta az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot (ÚMVP), ezért a 2010-es új kormányzatnak az uniós vidékfejlesztési pénzek elosztásának meghatározásában viszonylag szűk mozgástere maradt.

Tekintettel arra, hogy az új kormány az előző kormány idején működő *Magyar Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat* [Hungarian National Rural Network] működését számos esetben átláthatatlannak ítélte, ezért újjászervezte azt.³²

Az új kormány, bizonyos visszasságok feltárását követően, újraszabályozta a LEADER Helyi Akciócsoportokat (HACS) is.³³ Az új szabályozás alapján HACS csak egyesületi formában működhet (Magyarországon 2011-ig a HACS-ok többsége ilyen volt). A korábbi, gazdasági társasági formában működő HACS-okat át kell alakítani egyesületté. A lépéstől a kormány azt várja, hogy ezen túl a HACS-ba bárki, korlátozás nélkül csatlakozhasson, és így részt vehessen a helyi fejlesztések tervezésében, megvalósításában. Magyarországon a HACS-oknak a vidékfejlesztés (ÚMVP) harmadik tengelyében (pl. falumegújítás, vidéki örökség megőrzése) és a LEADER program végrehajtásában van nagy szerepük.

1.2. Agrár-környezetjog

Mint fentebb utaltunk rá, 2010-től a környezetvédelemmel illetve az agrár- és vidékfejlesztéssel kapcsolatos minisztériumi feladatokat egy minisztérium keretében intézik; nevezetesen a *Videkfejlesztési Minisztériumban*.

A különböző agrár- és vidékfejlesztési támogatások megszerzésének feltételét képező *kölcsönös megfeleltetési szabályokat* az új tagállamokban fokozatosan vezetik be. Magyarországon 2009-ben kerültek bevezetésre a 'jó mezőgazdasági és környezeti állapotra'³⁴ vonatkozó előírások illetve a

III.1. In the field of rural development, the above mentioned National Rural Strategy for the period until 2020 is under construction. As in the European Union the current budget period is for 2007-2013, the Hungarian state – the former government – has already created the New Hungary Rural Development Programme for this period, therefore the new government of 2010 had little to say in determining the distribution of the Union's supports for rural development.

III.2. Regarding the fact that the new government declared the functioning of the Hungarian National Rural Network, working during the former government as intransparent, they reorganised it.³²

III.3. The new government, after the exposure of certain anomalies, also reregulated the LEADER Local Action Groups (LAG).³³ According to the new regulation, the LAG may only work in the form of an association (in Hungary, in 2011, the majority of the LAGs fulfilled this requirement). The LAGs working previously only in form of economic companies had to be adapted. The government expects that due to this step, anybody may join the LAG without restriction, and so participate in planning and realizing the local developments. In Hungary, the LAGs have a major role in the third pillar of rural development (e.g. village renewal, conservation of rural heritage) and the execution of the LEADER programme.

1.2. Rural environmental law

I. As we have already noted, since 2010 the functions concerning environmental protection, agriculture and rural development are concentrated in one ministry; namely the *Ministry of Rural Development*.

II. In the new member states, the cross compliance requirements – the requirements for acquiring the different agricultural and rural development supports – are being introduced progressively. In Hungary, the provisions concerning 'good agricultural and environmental

‘jogszabályban foglalt gazdálkodási követelmények’ (JFGK) irányelvei és rendeletei közül nyolc darab. 2011-től további hét JFGK jogszabály került bevezetésre. A maradék JFGK jogszabályok bevezetése 2013-tól várható.

condition’³⁴ and eight of the principles and regulations of the ‘statutory management requirements’ (SMR) were introduced in 2009. From 2011 on, seven further SMR legal norms are going to be introduced. The remaining SMR rules are expected to be introduced from 2013 on.

2011-ben a magyar EU Elnökség idején alapozták meg az *EU új vízstratégiáját*, amely illeszkedik az EU víz keretirányelvéhez. Magunk részéről a készülőben lévő EU stratégiát fontosnak ítéljük Magyarország szempontjából, annál is inkább mivel a közeljövőben várható a magyar vízstratégia megszületése is. Magyarország kivételes vízvagyonnal rendelkezik, mindazonáltal a vizek összes kártételével szembesülnie kell, nevezetesen a belvízzel, árvízzel illetve az aszályal. Néha egy éven belül ugyanazon a helyen mindegyikkel!³⁵ Ennek megfelelően a rendszerváltás után szétaprózott vízgazdálkodási feladatoknak megkezdődött az állami kézben történő összpontosítása. 2011 végére elfogadásra került a katasztrófavédelemről szóló 2011. évi CXXVIII. törvény, a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény, a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény

III. In 2011, during the Hungarian EU presidency, the *new water strategy of the EU* – linked to the EU’s water framework directive – was established. We consider the EU strategy in progress to be important from Hungary’s point of view, even so as in the near future, the Hungarian water strategy is expected to be born. Hungary disposes of an exceptional water asset, but has to deal with all the negative aspects, i.e. drainage, floods and drought. Sometimes we meet at the same place with all of them within one year!³⁵ Therefore, the concentration of water management functions, which crumbled after the change of systems, has started. In the end of 2011, Act CXXVIII of 2011 on catastrophe protection, Act CXCVI of 2011 on national assets, Act CCIX of 2011 on public water utilities were adopted.

A környezetvédelem területén folyamatban van az *új hulladékgazdálkodási törvény* megalkotása. Az új törvény fő célja a hulladékképződés megelőzése, a képződő hulladék minél nagyobb arányú begyűjtése és hasznosítása. Az elkészülő új hulladékgazdálkodási törvénynek minden bizonnyal komoly hatása lesz a mezőgazdaságra illetve a vidékfejlesztésre. 2011-ben, az előzőekben részletezett indítatásból, új szabályozást fogadtak el a termékdíjak vonatkozásában is (2011. évi LXXXV. törvény). Megalakult az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség is a hulladékgazdálkodási célok hatékonyabb végrehajtása érdekében.

IV. In the field of environmental protection, the adoption of the *new waste management act* is in progress. The objective of the new law is to prevent the creation of waste, and to collect and use the created waste at the highest rate possible. The new waste management act is surely going to have a major effect on agriculture and rural development. In 2011 – for the above reasons – a new regulation was adopted on product levies as well (Act LXXXV of 2011). In order to fulfil the objectives of waste management more efficiently, a National Waste Management Agency was set up as well.

1.3. Agrár-élelmiszerjog

A magyar fogyasztók döntő többségének véleménye szerint,³⁶ Magyarországon az európai uniós csatlakozás óta eltelt időben a forgalomba hozott élelmiszerek minőségében egy kimutatható romlás következett be. Ennek következtében 2010-

1.3. Rural nutrition law and rural food law

I. According to the opinion of the majority of Hungarian consumers,³⁶ in Hungary there was a significant deterioration in the quality of food on the market since the accession to the European Union. Therefore, in 2010 the regulation on

ben hatályba lépett a *másodlagos élelmiszervizsgálatról* szóló szabályozás.³⁷ A szabályozás lényege, hogy a termékeket ezt követően nemcsak az előállítás helyén (elsődleges élelmiszervizsgálat), hanem a kereskedelmi láncok állomásain (raktár, hűtőház) is vizsgálják. Az új rendszer lényege, hogy a hűtőházak és raktárak üzemeltetőinek a nagy kockázatú élelmiszereknél (így pl. hús, friss zöldség-gyümölcs, tej, tejtermékek) 2 munkanappal azok érkezése előtt bejelentési kötelezettségük van a felügyeleti szervek irányába. Így a hatóság minden nagybani élelmiszer-szállítmány útját nyomon követheti és ellenőrizheti, szükség esetén pedig szigorúan szankcionálhat. Az eljárás (vagyis a másodlagos élelmiszerellenőrzés) Európa több országában működik.³⁸

Magyarországon – követve a nyugat-európai példákat – a fogyasztók egyre tudatosabban vásárolnak élelmiszereket. Felértékelődött a helyi termékek szerepe. Ahhoz azonban, hogy a fogyasztók bizalommal vásárolhassanak magyar termékeket, szükséges az, hogy az a termék, amit *magyar termék*ként jelölnek, csakugyan Magyarországon előállított termék legyen, és ne csak Magyarországon csomagolt. Ennek érdekében készült el azon VM rendelet-tervezet³⁹ (a kézirat lezárásakor még nem hatályos), amely – többek között annak függvényében, hogy az adott élelmiszer alapanyagai milyen százalékban származnak csakugyan Magyarországról – a (tágabb értelemben vett) magyar termékek különböző típusait különböztetné meg.⁴⁰ A magyar rendelet tervezet jelenleg uniós notifikációs eljárás alatt van.

A magyar termék kategóriájával szorosan összefügg, egyúttal a mezőgazdaságon és az élelmiszerjogon túlmutató kategória az a *hungarikum szabályozás*, amelyet várhatóan 2012-ben fogad majd el a magyar törvényhozás. A szabályozás lényege, hogy a Magyarországgal illetve a magyarsággal összefüggésbe hozható értékeket nyilvántartásba veszik, azokat megőrzik illetve bizonyos intézkedésekkel hozzájárulnak a hasznosításukhoz is. A magyar hungarikum szabályozás egyik előzménye a francia kezdeményezésen alapuló, uniós *Euroterroirs* kezdeményezés. Ennek továbbfejlesztéseként a hungarikum szabályozás tervezet a nemzeti értékek egy széles körében

secondary food control came into force.³⁷ The essence of the regulation is that afterwards products may not only be controlled on the place of production (primary food control), but also on the different stations of the merchants (warehouse, cold-store). The point is that the operators of the cold-stores and warehouses have an obligation to report to the controlling authorities high-risk foods (such as e.g. meat, fresh vegetables and fruits, milk, dairy products) 2 working days before arrival. This way, the authorities may follow and control, and if necessary, strictly punish in case of every wholesale food freight. The process – i.e. secondary food control – works in several European countries.³⁸

II. In Hungary – following the Western European examples – the consumers purchase food more and more consciencely. Local products have become more valuable. Nevertheless, in order to give the consumers the faith in Hungarian products, it is necessary that products designated as *Hungarian products* are in reality products produced and not only packed in Hungary. It is for this that the draft decree of the MRD³⁹ has been made (it is not yet in force while we are writing these lines); this decree would distinguish between different types of Hungarian products (in a broader sense), among others according to the percentage of ingredients of the food in reality originating in Hungary.⁴⁰ The Hungarian draft decree currently underlies Union notification procedure.

III. A category closely related to the category of a Hungarian product, but at the same time going much further than agriculture and food law, is the *regulation on 'hungarikums'* expected to come before the Hungarian Parliament in 2012. The essence of the regulation is to register, maintain and with certain measures help to use the values connected to Hungary or the Hungarians. One antecedent of the Hungarian hungarikum regulation is the Union's *Euroterroirs* project, which is based on a French initiative. Developing this initiative, the draft on the regulation of hungarikums works with a broad circle of national values. Therefore, the circle of national

gondolkodik. Ezek szerint a nemzeti értékek körébe éppen úgy beletartozna pl. a híres magyar zeneszerzőnek tulajdonított oktatási módszer (*Kodály* módszer), mint a híres magyar focista (*Puskás Ferenc*) életműve, vagy éppen a magyar himnuszban is szerepet kapó bor (*Tokaji*). A készülő szabályozás alapján a települési önkormányzatok, a megyei önkormányzatok gyűjtenék össze a területükön található nemzeti értékeket. Többek között a területi és a megyei értéktárakon alapulva áll össze az a nemzeti értéktár, amelynek legértékesebb darabjait nyilváníthatják majd hungarikumnak. A hungarikumok jogosultak lesznek egy tanúsító védjegy használatára.⁴¹

1.4. Agrár-földjog és mezőgazdasági földhasználat tervezés joga

A vizsgált időszak egyik legnagyobb horderejű eseménye volt az, hogy az EU Bizottsága hozzájárult ahhoz, hogy Magyarország 2014-ig fenntartsa a külföldiek termőföldvásárlását korlátozó átmeneti szabályozását.⁴²

„A csatlakozási tárgyalások során a jelölt országok indítványozták annak lehetőségét, hogy fenntarthassák olyan, már létező nemzeti előírásaikat, amelyek korlátozzák külföldiek termőföld illetve erdő [tulajdonjogának] megszerzését. Annak érdekében tartották fontosnak ezen korlátozásokat, hogy [egyrészt] ezáltal megóvhassák ezen országok mezőgazdaságának társadalmi-gazdaság struktúráját attól a soktól, amely az Unió más országainak eltérő földáraiból és bevételeiből adódtak volna, továbbá hogy [másrészt] hatékony agrárpolitikát folytathassanak. A korlátozásokat szükségesnek vélték továbbá a privatizáció és – a mezőgazdasági földek gazdálkodóknak történő visszajuttatását magába foglaló – kárpótlás, néhány országban, befejezetlen folyamatának következtében is.”⁴³

2004-től, a „2003. évi csatlakozási okmány alapján a Cseh Köztársaság, Észtország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia (a továbbiakban a hét új tagállam) külön-külön átmeneti időszakot kapott arra, hogy fenntartsa azokat a hatályban lévő jogszabályait, amelyek a termőföld- és az erdőterület-szerzést korlátozzák,

values would include e.g. the teaching method of the famous Hungarian composer (*Kodály* method), the life-work of the famous Hungarian football-player (*Ferenc Puskás*), or even the wine present in the Hungarian national anthem (*Tokaji*). According to the draft regulation, local authorities would collect the national values on their territory. Among others, these territorial collections of values would form the national collection, from which the most valuable pieces may receive the title of a hungarikum. Hungarikums are going to be entitled to use an attestative mark.⁴¹

1.4. Rural land law and rural land-use planning law

I. One of the decisions having the most far-reaching consequences in the examined period was when the EU Commission agreed that Hungary could maintain until 2014 the provisional regulation restricting for foreigners the purchase of agricultural lands.⁴²

“During the accession negotiations, candidate countries requested the possibility to maintain existing national provisions restricting the acquisition of agricultural land or forests by foreigners. They considered these derogations necessary in order to protect the socio-economic agricultural structure of the countries from shocks that might arise from the differences in land prices and income with the rest of the union, and to be able to pursue an effective agricultural policy. The derogations were also deemed necessary due to an unfinished process of privatisation and restitution of agricultural land to the farmers in some countries.”⁴³

“On the basis of the Act on Accession of 2003, the Czech Republic, Estonia, Latvia, Lithuania, Hungary, Poland and Slovakia (the seven new Member States, referred to hereafter as NMS7) were each granted a transitional period for maintaining existing legislation restricting the acquisition of agricultural land and forest, by

eltérve az EK-Szerződés 56. cikkében rögzített tőke mozgás szabadságától. Az okmány 24. cikkének értelmében ezeket az átmeneti intézkedéseket az V., VI., VIII., IX., X., XII., illetve a XIV. melléklet sorolja fel. A mellékleteknek a szabad mozgásról szóló fejezetei előírják, hogy a csatlakozástól számított harmadik évben a fenti átmeneti rendelkezések általános felülvizsgálatára kerül sor.”⁴⁴ Később, 2007-től Bulgária és Románia is hasonló, de nem ugyanolyan, jogi lehetőségeket kapott.

A 2004-ben csatlakozott tagállamok korlátozásainak közös jellemzőiként a következők állapíthatók meg:

1. Általánosságban a külföldiek nem vásárolhatnak termőföldet az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően sem az átmeneti időszakban a 7 új tagállamban.
2. Az átmeneti időszak hét év Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia és Szlovákia számára, és tizenkettő év Lengyelország esetén.
3. Különbségek vannak a hét új tagállam között a korlátozások végrehajtásában, például abban, hogy miként határozzák meg a 'külföldieket' a jogi korlátozásoknál, és azokat a feltételeket, amelyek teljesítése esetén a külföldiek (kivételesen) megszerezhetik mezőgazdasági ingatlan tulajdonjogát. Ezek a különbségek abból a tényből fakadnak, hogy a az átmeneti időszak alatt általánosságban engedélyezték a már a csatlakozás előtt létező, változatos korlátozó rendszerek fenntartását.
4. Általánosságban nincsenek korlátozások a mezőgazdasági földek külföldiek által történő bérletére.”⁴⁵
5. Az új tagállamok, Lengyelország kivételével, a mentesség lejártakor kérhetik a Bizottságot, hogy három évvel hosszabbítsa meg a korlátozások időtartamát.

Az átmeneti időszak Bulgária és Románia esetén is hét év. Mindamellet ez a két új tagállam nem hosszabbíthatja meg az átmeneti időszakot további három évvel.

derogation from the freedom of capital movements enshrined in Article 56 of the EC Treaty. By virtue of Article 24 of the Act, these transitional measures are listed in Annexes V, VI, VIII, IX, X, XII, and XIV respectively. The chapters on the free movement of capital in those Annexes stipulate that a general review of these transitional measures shall be held in the third year following the date of accession.”⁴⁴ Later, in 2007, even Bulgaria and Romania were granted similar, but not the same, legal opportunity by virtue of the Annexes VI and VII of the Accession Treaty of 2005.

General nature of the restrictions of the NMS7:

“1. Even after accession to the European Union, foreigners can generally not purchase agricultural land for a transitional period in the NMS7.

2. The transitional period is seven years for the Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, and Slovakia; and 12 years for Poland.

3. There are differences between the NMS7 in the implementation of these restrictions, for example in the way 'foreigners' are defined in the legal restrictions, and in the conditions that foreigners have to fulfil in order to (exceptionally) obtain ownership of agricultural real estate. These differences stem from the fact that the various restrictive regimes existing before accession were generally permitted to be maintained during the transitional periods.

4. There are generally no restrictions on renting agricultural land by foreigners.”⁴⁵

5. At the end of the transitional period, the NMS can request the EU Commission to extend the transitional period for three more years.

The transitional period is seven years even for Bulgaria and Romania. These two New Member States are not entitled to extend the transitional period for three more years though.

Magyarország – a 2/2010. (II.18.) Ogy. határozat elfogadását követően – 2010. szeptember 10-én kérelmezte a mezőgazdasági földterület megszerzésére vonatkozó (eredetileg 2011. április 30-án lejáró) átmeneti időszak három évvel történő meghosszabbítását. Ezt követően döntött az EU Bizottság 2010. december 20-ai határozatában (2010/792/EU) a magyarországi mezőgazdasági földterületek szerzésére vonatkozó átmeneti időszak meghosszabbításáról, az alábbi indoklással: „Annak ellenére, hogy a magyarországi földárak egyre jobban közelítenek a Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozását követően az EU-15-ben jellemző árakhoz, a Magyarország által benyújtott információk alapján még mindig háromhússzoros a különbség az átlagos földárak tekintetében. Jóllehet a földárak teljes konvergenciája soha nem volt elvárt, sem az átmeneti időszak megszüntetésének szükséges feltétele, a Magyarország és az EU-15 közötti jelentős árkülönbségek mégis olyan nagyok, hogy továbbra is akadályozhatják az árkonvergencia felé való zökkenőmentes előrehaladást. Hasonlóképpen csökkent ugyan, de továbbra is fennáll a magyarországi mezőgazdasági dolgozók és termelők jövedelme és az EU-15-beli jövedelem közötti eltérés. Emellett az Eurostat adatai alapján a magyarországi mezőgazdasági ágazatot viszonylag súlyosan érintette a jelenlegi globális pénzügyi és gazdasági válság, és 2009-ben a dolgozónkénti mezőgazdasági reáljövedelem a legnagyobb mértékben esett vissza az Unióban (30 százalékkal a 12 százalékos uniós átlaghoz képest). Az alacsonyabb jövedelemhez az EU-15 országokéhoz képest rosszabb hitelfeltételek társultak, a nominális kamatlábak és a mezőgazdasági termelők számára elérhető hitelek volumene tekintetében egyaránt. A pénzügyi és gazdasági válság megakadályozta, hogy a várakozásoknak megfelelően Magyarországon a csatlakozás után megnövekedjen az EU-15 országaiból származó, új pénzügyi intézmények jelenléte.” A Bizottság mindazonáltal hangsúlyozta Magyarország jövőbeni feladatait is: „annak érdekében, hogy a piac teljes mértékben felkészüljön a liberalizációra, továbbra is rendkívül fontos – még kedvezőtlen gazdasági körülmények között is –, hogy elősegítsék olyan tényezők javulását, mint a gazdálkodók hitel- és biztosítási lehetőségei, és a mezőgazdasági földterületek

Hungary, after having adopted Parliamentary Decision 2/2010 (II.18.), on September 10, 2010 applied to extend with three years the ad interim period for the acquisition of agricultural lands, originally to expire April 30, 2011. It is following this that the European Commission decided in its Decision 2010/792/EU of December 20, 2010 to extend the ad interim period for the acquisition of agricultural lands in Hungary, with the following reasoning:

„Despite the increasing convergence of land prices in Hungary with those prevailing in the EU-15 after Hungary’s accession to the European Union, a 3- to 20-fold difference in average land prices still persists according to information submitted by Hungary. Although the complete convergence in land prices was neither expected nor seen as a necessary condition for terminating the transitional period, the noticeable differences in prices between Hungary and EU-15 are such as they may still hinder smooth progress towards price convergence. Similarly, the gap between the income of agricultural workers and farmers in Hungary and income in the EU-15 decreased but continues to exist. Furthermore, according to data from Eurostat, the agricultural sector of Hungary was hit relatively severely by the recent global financial and economic crisis with real agricultural income per worker falling by the highest rate in the Union (about 30 per cent against a Union average of about 12 per cent) in 2009. Lower income has been coupled with worse credit conditions relative to those in most of the EU-15 countries, both as regards nominal interest rates and the volume of credit available for farmers. The expected increased presence in Hungary of new financial institutions from EU-15 after the accession of Hungary was hampered by the financial and economic crisis.” The Commission nevertheless emphasized the future tasks of Hungary: „In order to fully prepare the market for liberalisation, it continues to be of utmost importance, even amid adverse economic circumstances, to foster the improvement of factors such as credit and insurance facilities for farmers, and the restitution and privatisation of agricultural land during the transitional period, as already emphasised in the Mid-Term Review.”

kárpótlása és privatizációja az átmeneti időszak során, amint azt a féldős értékelés is hangsúlyozta”.

A magyar agrár-földszabályozás jelenleg egy nagyszabású átalakítás előtt áll. Feltételezhetően az eddigi 'termőföld-központú' szabályozást, a jövőben egy 'mezőgazdasági üzem-központú' szabályozás veszi át. Remélhetőleg ez a szabályozás alkalmas lesz majd a Nemzeti Vidékstratégiában megfogalmazódó célok támogatására.

A magyar földszabályozás másik jelentős változása az állam, mint földtulajdonos földpolitikájával kapcsolatban következett be. Ennek kapcsán a korábbi Nemzeti Földalapról szóló 2001. évi CXVI. törvényt felváltotta a 2010. évi LXXXVII. törvény. A Nemzeti Földalap, mint a kincstári vagyon része az állam tulajdonában lévő termőföldek összessége. A 2010 előtti szabályozás alapján a Nemzeti Földalap a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-hez tartozott. 2010-től a Nemzeti Földalap felett a Magyar Állam nevében a tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket a VM miniszter a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (a továbbiakban: NFA) útján gyakorolja. A Nemzeti Földalappal kapcsolatos polgári jogviszonyokban az államot az NFA képviseli. Az NFA létrejöttével párhuzamosan megkezdődött az állami földtulajdon pontos fölleltározása, az állami földekre kötött haszonbérleti szerződések felülvizsgálata, a feltárt szabálytalanságok kiküszöbölése.

Az új Nemzeti Földalapról szóló törvény elfogadásával párhuzamosan módosításra került a termőföldről szóló 1994. évi LV. törvény (Tft.) is. A magyar termőföldek eladását korábban is a Tft-ben meghatározott elővásárlási jogosultak elővásárlási joga korlátozta. Az új szabályok értelmében magyar termőföldek eladása esetén a magyar államot illeti első helyen az elővásárlási jog. A magyar elővásárlási szabályokról összefoglalóan a következőket érdemes kiemelni: ha egy földtulajdonos el kívánja adni a földjét, és egy lehetséges vevő egy ajánlatot tesz az eladó irányába, akkor ezt az ajánlatot közölni kell az elővásárlási jogosult(ak)kal; a sorrendben előrébb lévő elővásárlási jogosult az ajánlatnak megfelelő áron

The Hungarian regulation on agricultural lands stands before a major change. Presumably the regulation that until now concentrated on agricultural lands has to focus in the future on agricultural holdings. Hopefully this regulation is going to be eligible to reach the objectives declared in the National Rural Strategy.

II. The other major change as to the Hungarian agricultural land regulation took place concerning the land policy of the state as land-owner. Therefore the former Act CXVI of 2001 on the National Land Fund was replaced by the Act LXXXVII of 2010. The National Land Fund as part of the fiscal assets consists of the entirety of agricultural lands in state ownership. According to the regulation before 2010, the National Land Fund belonged to the Hungarian National Asset Management Corporation. Since 2010, the rights and obligations deriving from the ownership over the National Land Fund are practiced by the MRD Minister through the National Land Fund Management Organisation (in the following: NLFMO). The NLFMO represents the state in civil legal relationships related to the National Land Fund. Parallel to the establishment of the NLFMO, an accurate registration of agricultural lands in state ownership, the revision of the leasing contracts for these lands as well as the elimination of the anomalies found has begun.

III. Parallel to the adoption of the new act on the National Land Fund, Act LV of 1994 on agricultural lands (AAL) has been amended as well. The sale of Hungarian agricultural lands had also previously been restricted by the preemptive right of those specified in the AAL. According to the new rules, when selling Hungarian agricultural lands, the Hungarian state has the most powerful preemptive right. The followings have to be emphasized as to the Hungarian rules concerning preemptive rights: if a landowner wishes to sell their land, and a potential buyer makes an offer to the owner, the landowner shall notify the beneficiaries of the pre-emption of the offer; the beneficiary having the stronger right of pre-

megvásárolhatja a termőföldet.

1.5. Agrár-adózási jog

A 2010-es kormány komoly adóreformba kezdett. Csökkentette a társasági adót, az személyi jövedelemadó (Szja) kapcsán bevezette a családi adózást és csökkentette az Szja mértékét is. Az agráriumot érintő adózás⁴⁶ kapcsán mindazonáltal relatíve kevés változás következett be 2009-hez képest. Az agráriumra vonatkozó adó-előírásokat az alábbiakban summázhatjuk.

Az adó jogszabályok közül kiemelkedik az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (ÁFA tv.), a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (Szja tv.) és társasági adóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao tv.).

I. Az ÁFA tv. alapvetően szektorsemleges szabályozást tartalmaz, azaz alapvetően az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak és csak néhány speciális eltérést enged a törvény.

A mezőgazdaságra illetve a vidékfejlesztésre tekintettel a következők emelendők ki az ÁFA kapcsán: Ad1 Bizonyos mezőgazdasági termékek (tej és tejtermékek, gabona, liszt) kedvezményes, 18%-os adókulccsal terheltek (szemben a 2009. július 1-jétől érvényes általános 25%-os kulcstól).⁴⁷ Ad2 A mg-i tevékenységet folytató adóalanyra vonatkozó speciális szabályokon keresztül.⁴⁸ A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany e tevékenysége tekintetében adó fizetésére nem kötelezett, de adólevonási jogát sem gyakorolhatja. A mezőgazdasági tevékenységet folytató adóalany által e tevékenysége körében teljesített termékértékesítése után az átvevő adóalany köteles részére a felvásárlási áron felül, de az ellenérték részeként kompenzációs felárat is fizetni. A kompenzációs felár százalékos mértéke 7% illetve 12%). Ad3 A törvényben jogalkotó széles körben határozta meg a mezőgazdasági tevékenység fogalmát.

emption may purchase the agricultural land at the price given in the offer.

1.5. Rural tax law

The government of 2010 has started significant tax reforms. It decreased the corporate tax, introduced family taxing connected to the personal income tax, and also decreased the degree of the personal income tax. Concerning the taxes in agriculture⁴⁶ nevertheless, there has been relatively small changes compared to 2009. We may summarize the tax regulation in agriculture as seen below.

In actual practice, Act CXXVII of 2007 on Value Added Tax (hereinafter Act VAT), Act CXVII of 1995 on Personal Income Tax (Act PIT) and Act LXXXI of 1996 on Corporate Tax (Act CT) have to be emphasized.

I. The Act VAT provides a sector-neutral legislation, which means that the general rules basically concern the agricultural sector as well and Act VAT provides only some exceptions for agriculture.

With regard to agriculture and rural development, three features of the VAT need to be emphasized. Ad1 The tax rate of certain products concerning diversification (e.g. medicinal herbs) is only 5 percent of the tax base (the average VAT rate is 25 percent since July 1, 2009).⁴⁷ Ad2 Certain rules also provide special facilities for the 'taxable person who is engaged in agricultural activities'.⁴⁸ Taxable persons engaged in agricultural activities shall not be subject to tax payment, nor shall they be entitled to deducting tax. Receiving taxable persons shall pay a 'compensation premium', in addition to the purchase price but as part of the consideration, to the taxable person engaged in agricultural activities for the goods supplied within the scope of such activities (the percentage rate of the compensation premium is 7% or 12%). Ad3 According to Act VAT, the definition of 'agricultural activity' includes a wide range of activities.

II. A társasági adó tv. alapvetően szintén szektorsemleges szabályozást tartalmaz, azaz alapvetően az agrárszektorra is az általános szabályok vonatkoznak.

Az agrárszektorra tekintettel a következők emelendők ki a társasági adó kapcsán: Ad1 Az adózás előtti eredményt csökkentő tételeknél az értékcsökkenési leírást érdemes hangsúlyozni az agrárszektorral összefüggésben. Az értékcsökkenési leírás a beruházás révén vásárolt tárgyi eszközök és immateriális javak beszerzési értékének költségeként való elszámolását teszi lehetővé.⁴⁹ Immateriális dolog pl. egy szellemi termék. Tárgyi eszköz pl. erdő, ültetvény, épület, műszaki berendezés.⁵⁰ Ad2 Adókedvezmények találhatók bizonyos beruházások esetén. (pl. mezőgazdasági termékek feldolgozását és forgalmazását szolgáló beruházások).⁵¹

III. Az SZJA esetén az agráriummal kapcsolatban hangsúlyozandó: Ad1 A jogalkotó eltörölte a 'falusi vendégfogadásra'⁵² vonatkozó szabályokat, amely alapján a falusi vendégfogadás adómentes bevételnek számított.⁵³ Ad2 Kedvező adózási feltételeket biztosít a törvény a mezőgazdasági tevékenységet végző adóalanyoknak (pl. mezőgazdasági őstermelő⁵⁴). A törvényben jogalkotó széles körben határozta meg a mezőgazdasági tevékenység fogalmát.⁵⁵

1.6. Agrár-szociális jog

A magyar agrár-szociális jog témakörében alapvetően három témakört kívánunk kiemelni:

Az egyszerűsített foglalkoztatás szabályozása. A korábbi⁵⁶ szabályozást felváltó új törvényi szabályozás⁵⁷ az egyszerűsített foglalkoztatás egyik típusaként nevesíti a *mezőgazdasági idénymunkát*, ami egy évben max. 120 nap lehet azonos felek között. Az új szabályozás két irányban módosítja a korábbi szabályozást: egyrészt kevesebb adminisztratív terhet ró a mezőgazdasági idénymunka résztvevőire, másrészt csökkenti a mezőgazdasági idénymunkában résztvevők közterheit.

Országos Közfoglalkoztatási Program (2011).⁵⁸ A

II. Act CT also provides a sector-neutral legislation, i.e. the general rules concern the agricultural sector.

With regard to agriculture, two features of the CT need to be emphasized. Ad1 At the 'tax base decrement factors', the rules of 'depreciation' may be emphasized, according to the diversification. The depreciation may be deducted from the prime cost of 'tangible assets' and 'intangible assets' of an investment project.⁴⁹ The category of intangible assets may include e.g. intellectual products. Forests, plantations, buildings and technical equipments may comprise the class of tangible assets.⁵⁰ Ad2 According to Act CT, there are some 'tax incentives' granted for investment projects (e.g. projects for the processing and marketing of agricultural products).⁵¹

III. Two main features of the PIT may be emphasized. Ad1 The legislator abolished the rules according to which the income from the 'rural tourism services'⁵² was exempt from the tax.⁵³ Ad2 Act PIT provides favourable tax conditions for the taxable person who is engaged in agricultural activities (e.g. 'small-scale agricultural producer'⁵⁴). According to the Act PIT, the definition of 'agricultural activity' includes a wide range of activities.⁵⁵

1.6. Rural social law

In the field of rural social law, we basically would like to emphasize three issues:

I. The regulation on simplified employment. The new regulation⁵⁶ replacing the previous one⁵⁷ names *agricultural seasonal work* as a certain type of simplified employment that may amount up to 120 days between the same partners. The new regulation amends the previous one in two ways: first, it lays less administrative burden on the participants of agricultural seasonal work, and second, it decreases the tax obligations of the participants of agricultural seasonal work.

II. National Public Employment Programme

jelenlegi magyar kormány lényegesen eltérő gazdaságpolitikát folytat, mint elődjei. A korábbi, indokolatlanul liberális kormánypolitika kritikájaként az új kormány megfogalmazta azt, hogy a tisztán piaci szempontokat érvényesítő gazdaságpolitika hatására, a gazdaság Magyarországon csak nagyon kevés embert volt képes foglalkoztatni (a foglalkoztatási arány Magyarországon az egyik legalacsonyabb; ezt a magyar miniszterelnök szégyennek nevezte!). Ezért az új magyar gazdaságpolitika a korábbihoz képest beavatkozóbb, és a magyar társadalom azon részét, amely tartósan (önakaratából és/vagy külső körülmények miatt) kiszorult a munkaerőpiacról, vissza kívánja vezetni a munka világába. A közfoglalkoztatás (közmunka) a kormányzat döntése szerint nem egy végleges megoldás, sokkal inkább egy átmeneti állapot, egyfajta áthidaló megoldás, olyan térségekben elsősorban, ahol az elsődleges munkaerőpiacon nincs lehetőség elhelyezkedni. A közmunka szabályozás számos elemében kapcsolódik az agráriumhoz és a vidékfejlesztéshez; különösen a vízgazdálkodás, az erdőgazdálkodás és a természetvédelem területein. A közmunka programban 2011-től megközelítőleg kétszázezer ember vesz majd részt (2010-ben még csak százezer ember volt). A program egyik sarokköve, hogy segítyt csak az kaphat, aki nem munkaképes, vagy a munkavégzésben tartósan akadályoztatva van; mindenki másnak Magyarországon dolgoznia kell!

(2011).⁵⁸ The current Hungarian government leads a significantly different economic policy than its predecessors, and heavily criticized the former, unjustifiedly liberal governmental economic policy. They explained that it was due to an economic policy that takes into consideration nothing but the point of view of the markets that the economy in Hungary was capable of employing only a very few people (the employment rate was one of the lowest in Hungary; the Prime Minister of Hungary simply called it a shame!). Therefore, the new economic policy is more intervening than the former one, and in addition, it aims at reintroducing in the world of labour that part of the society which – because of its own decision or external factors – was displaced for a longer period of time from the labour market. Public employment is – according to the decision of the government – no final solution, but rather a provisional situation, particularly in regions where it is not possible to find a job at the primary labour market. The regulation on public employment is connected to agriculture and rural development in many ways; in particular, in the fields of water management, forestry and nature protection. From 2011 on, approximately 200.000 people are going to take part in the public employment programme (in 2010, it was only 100.000). A corner-stone of the programme is the idea that only those people may receive social benefits from the state who are unable to work or who are constantly hindered in their work; everybody else in Hungary has to work!

Átfogó életpálya-modell a fiatal gazdáknak. Az életpálya-modell fontos eleme, hogy a fiatal gazdálkodóknak lehetővé kívánják tenni a földhöz jutást a Nemzeti Földalapról. A Nemzeti Vidékstratégia alapján a magyar kormány elszánta magát, hogy olyan demográfiai földprogramot indít, melynek keretében a termőföld tartós (25-50 éves) bérbe adásával és egyéb eszközökkel segíti a népesedési helyzet javítását és a generációváltást a mezőgazdaságban. Ennek kapcsán örökölhető földbérleti jog keretében földet juttatna a fiatal, gazdálkodni szándékozó pároknak, olyan kikötéssel, hogy az egyéb kedvezményekkel is támogatott fiatal család: (a) letelepszik, (b) fenntartható módon gazdálkodik,

III. *Comprehensive carrier model for young agriculturors.* Important factor of the carrier model is that it makes it possible for young agriculturors to receive land from the National Land Fund. On the basis of the National Rural Strategy, the Hungarian government decided to start a demographical land programme, in the frame of which they aim at ameliorating the demographic situation and a change of generations in agriculture with the long-term (25-50 years) lease of arable lands, and other measures. In the frame of inheritable leasing rights young couples wanting to work in agriculture could receive lands, if this young family (a) settles there, (b)

valamint (c) két vagy több gyermek világra hozatalát és felnevelését is vállalja.⁵⁹

pursues sustainable agricultural activity, and (c) obliges themselves to give birth and raise at least two children.⁵⁹

1.7. Az agrárjog egyéb jogterületei

Folyamatban van az agrárkamarak újraszabályozása is. A kamarak, mint köztestületeknek⁶⁰ a magyar polgári jog alapján két félék lehetnek. Az egyik típus a szakmai kamara. A kötelező tagsággal rendelkező magyar szakmai kamarak közé tartozik az Állatorvosi Kamara, a Vadászkamara, valamint a Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara. Az itt felsorolt mind a három szakmai kamarával külön-külön speciális törvény foglalkozik. A kamarak másik típusa a gazdasági kamaraké, amelyeknek a hatályos szabályozás alapján nincs kötelező tagságuk. Minden egyes gazdasági kamarára, köztük az agrárkamarára is, egységes törvény vonatkozik; ez az 1999. évi CXXI. törvény. Az új agrárkamarei törvénytervezet: (a) önálló, a többi gazdasági kamarától elkülönült törvényben szabályozná az agrárkamarakat; (b) visszahozná az agrárkamarak esetében a kötelező tagságot; (c) új névvel szabályozná őket; vagyis ezen túl a kamarakat 'vidékfejlesztési, agrár- és élelmiszer-gazdasági' kamaraként nevesíti; (d) a termelőket, feldolgozókat és kereskedőket is magába foglalva az ágazat belső érdekegyeztetésének fórumaként szolgálna.

1.7. Other areas of rural law

A new regulation on the chambers of agriculture is in progress as well. Chambers as public corporations⁶⁰ have two different types according to the Hungarian civil law. One type is professional associations. Professional associations having obligatory membership are among others the Hungarian Veterinary Chamber, the Chamber of Hunters, as well as the Chamber for Phytosanitary. Three distinct legal acts deal with each of the above mentioned three professional associations. The other type of chambers is that of economic chambers, having no obligatory membership according to the regulation in force. One single legal act deals with the economic chambers, including the chamber of agriculture; Act CXXI of 1991. The new draft bill on the chambers of agriculture would (a) regulate the chambers of agriculture in a single, separate legal act; (b) reintroduce the obligatory membership for the chambers of agriculture; (c) regulate them under a new name; i.e. 'chambers of rural development, agriculture and agrifood economy'; (d) serve as a forum of the sector's inner consultation, including producers, processory and vendors.

2. A fenti változások közül melyik tekinthető

2. Which of the above (see point 1) stated legal developments you consider

2.1. különösen sikeresnek? Miért?

2.1. as particularly successful? State why?

A fenti jogszabályok illetve intézkedések túlnyomó részével egyetértünk. (a) Különösen jónak tartjuk, hogy az új magyar Alaptörvényben helyet kaptak a fentebb hivatkozott előírások. (b) Fontosnak tartjuk egy vidékfejlesztési stratégia elfogadását. E nélkül ugyanis az agrár-jogalkotás egész egyszerűen iránytű és térkép nélküli. A jogász csak az alapján értékelheti a jogot, és alkothat esetlegesen jobbat, ha az értékeléshez van egy mérce. Egy ilyen mérce lehet a nemzeti vidékstratégia. (c) A jogtudomány sok-sok évvel ezelőtt már felhívta a figyelmet arra, hogy a termőföld-központú szabályozásról át

We do agree with the majority of the above regulations and measures. (a) We consider it to be particularly beneficial that the cited provisions have earned a place in the new Constitution of Hungary. (b) We consider the adoption of a new rural development strategy to be important, as without it agricultural legislation is lacking a compass and a map. A lawyer may only evaluate or ameliorate the law in case it has a temple. National rural strategy may be such a temple. (c) For years, jurisprudence has already drawn attention to the necessity of a different,

kellene térni egy tágabb, mezőgazdasági-üzem központú szabályozásra. Remélhetőleg mindeerre 2014-ig sor kerül. (d) A XXI. század aranya (a kék arany), vagyis a vízhez való hozzáférés hosszú távú biztosítása alapvető érdeke a magyar mezőgazdaságnak is. Az itt várható jogalkotási lépések alapvető fontosságúak. A világviszonyokat tekintve, magunk részéről jó lépésnek ítélnénk egy aktívabb, a köz érdekében tevékenykedő állami szerepvállalást. (e) Fontosnak tartjuk, hogy az uniós jog által ismert szakmaközi szervezetek Magyarországon is megfelelően működjenek, és hogy ezáltal élni tudjon az ország az ezekben rejlő lehetőségekkel. Nem mindegy ugyanakkor, hogy ezt miként alakítják ki. A tanulmány szerzői tartanak attól, hogy a már meglévő, jól bevált struktúrák kisebb módosítása helyett, az új kormány egy teljesen új struktúra mellett dönt. Így, pl. a szőlő-bor ágazatban magunk részéről a már meglévő, a borászati szakma által elfogadott és ismert hegyközségi rendszer kisebb átalakítását elegendőnek tartanánk a szakmaközi szervezetként történő elismertetéshez. Egy teljesen új struktúra felépítése egész egyszerűen felesleges, és csak egyéni ambíciók kielégítésére lenne jó... (f) Jónak tarjuk, hogy a jogalkotó hangsúlyt fektet az élelmiszer-címkézés rendszerének átalakítására, a magyar termék fogalmi körének meghatározására. Számos esetben (pl. külföldi származású termékek egészségügyi botrányai kapcsán) a magyar fogyasztók azért nem mertek egészséges magyar élelmiszereket megvenni, mert egész egyszerűen nem bízhattak abban, hogy az a termék (pl. uborka), amire az volt írva, hogy magyar, az csakugyan magyar-e.

2.2. különösen sikertelenek? Miért?

Az elmúlt évtized tapasztalatai alapján elmondható, hogy a jogalkotó nem veszi figyelembe megfelelő súllyal a jogtudomány eredményeit, észrevételeit. Számos fent hivatkozott jogszabály még csak kidolgozás alatt áll, éppen ezért fontosnak tartanánk, ha a jogtudomány képviselőivel aktívabb konzultációt folytatna a jogalkotó. A mai modern agrárszabályozás kialakításakor fontos mezőgazdasági, közgazdaságtani és jogi szempontokat kell mérlegelni. Egyelőre elmondható az, hogy e három

agricultural holding based legislation instead of the current agricultural land based one. It will hopefully materialize before 2014. (d) To ensure the access to the gold of the 21st century (the blue gold), i.e. water is an essential interest also of the Hungarian agriculture. Legislative steps awaited in this regard are of core importance. At world level, we would encourage the states to participate more actively, for the sake of the public. (e) We deem it important that the inter-professional organisations known by European law would function properly in Hungary as well, and that the country could make use of the related opportunities. But the way of their establishment is decisive. The authors are afraid that the government – instead of modifying the existing, good-working structures – will decide for a completely new structure. So e.g. in the wine sector we consider a smaller modification of the wine community system accepted and known by the wine profession would be enough to be accepted as an inter-professional organisation. It is simply unnecessary to build up a completely new structure, and would only fulfil personal ambitions... (f) We consider it to be good that the legislator lays emphasis on the adaptation of the system of food labelling and the determination of the notion of a 'Hungarian product'. In numerous cases (e.g. in connection with health scandals of imported foreign products) Hungarian consumers had been afraid to buy healthy Hungarian products because they simply could not trust those products (e.g. cucumber) to be in fact really Hungarian, not only (falsely) on the labelling, as it happened before...

2.2. as particularly unsuccessful? State why?

Based on the experience of the past decade we can say that the legislator does not take the results, comments of the jurisdiction properly into account. Many of the legal acts cited above are under construction right now, therefore we would deem it important that the legislator consults the representatives of the jurisprudence more actively. Important agricultural, economical and legal aspects have to be taken into account during the elaboration of modern agricultural

szempont közül a jogi szempontrendszer még mindig nem megfelelő módon jelenik meg az agrárjogi előírások kialakítása során. A magyar jogtudomány számos most kialakításra váró jogintézmény (termőföldtörvény szabályozás helyett mezőgazdasági üzemszabályozás, a mezőgazdasági vagyoni értékű jogok dogmatikájának pontosabb kialakítása) kapcsán már korábban jelezte azok szükségességét. Ha korábban odafigyeltek volna a jogtudományra, akkor most nem itt tartana a nemzeti agrár-szabályozás.

Aggodalommal tekintünk arra, hogy a környezetvédelmi minisztériumot integrálták a Vidékfejlesztési Minisztériumban. Mindez azzal járhat, hogy a környezetvédelmi szempontokat indokolatlanul elnyomják a VM másik felét alkotó minisztérium gazdasági ambíciói. Fontosnak tartanánk, ha az ország gazdasági fellendülése se rövid, se hosszú távon nem menne a környezet rovására. A környezetvédelem területén immáron nincs hová hátrálni...

3. A fenti fejlődésben milyen új illetve régi tendenciák értelmezhetők? Hogyan látja a jövőbeli fejlődést ezen ügyekben?

Régi tendenciák. Számos, már korábban érzékelt tendencia kérdéseire, még nem sikerült megfelelő választ találni.

Ilyenek a Föld népességének növekedése, a korlátozott készletek (élelmiszer, energia, víz). A klímaváltozás és a biodiverzitás csökkenése mellett a föld-kérdés hasonlóképpen problémás területnek mutatkozik (*Balaton Csoport*).⁶¹ Az ENSZ élelemhez való jogért kinevezett különleges megbízottja, *Olivier De Schutter*, is aggasztó tendenciát lát abban, hogy egyes országok elkezdtek felvásárolni más országok (kontinensek) termőföldjeit.⁶² Mindehhez hozzávéve a víz és az energia szűkösségét, a jövő társadalma kapcsán a – Balaton Csoport által legvalószínűbbnek tartott – ‘erőd-társadalmak’ kialakulása tűnik lehetségesnek a nem oly távoli jövőben. Vagy már éppen ennek a folyamatnak vagyunk a részesei?

legislation. Until now we can say that from these three aspects the legal one has still often been pushed into the background. Hungarian jurisprudence has already signalized beforehand the necessity of numerous legal institutions to be established soon (regulation of agricultural holdings instead of regulation based on the agricultural land, more accurate dogmatics of the agricultural property rights). If more attention was paid to the jurisprudence beforehand, national agricultural regulation would not be standing here today.

We are worried to see that the ministry for environmental protection has been integrated into the Ministry of Rural Development. This may result in the unduly suppression of the environmental aspects because of the economic ambitions of the other part of the ministry. We deem it important that the economic development of the country does not hurt the environment neither on short nor on long-term. In the field of environmental protection there is no backing room...

3. Can you make out, considering the above developments, new or already existing trends? How do you assess future developments in that issue?

I. Old trends. No answer has been found to questions of numerous previously seen tendencies.

Such tendencies are the growth of the Earth's population, restricted supplies (food, energy, water). According to the Balaton Group, besides climate change and biodiversity, the land-question seems to be a similarly problematic field.⁶¹ The UN Special Rapporteur on the right to food, *Olivier De Schutter*, sees a worrying tendency in some countries buying up other countries' (continents') agricultural lands.⁶² Adding the scarcity of water and energy, in the not too distant future society will possibly consist of so-called fortress societies (regarded as the most likely by the Balaton Group). Or are we already part of this process?

Mindezekre tekintettel magunk részéről sürgetőnek tartjuk, hogy pl. a WTO tisztán gazdasági-kereskedelmi funkcióját (mintegy másolva ezáltal az európai integráció fejlődését) mihamarabb egészítsék ki egy erőteljes (és nem látszat) környezetvédelmi, valamint emberi jogi funkcióval.⁶³ Az utóbbiak esetében pedig hangsúlyos szerepet kell, hogy kapjanak a környezethez, az élelemhez, valamint a vízhez való jogok. Az emberiség képes lehet megoldani ezen kihívásokat (pl. hogy a megtermelt élelmiszernek a fele ne menjen veszendőbe;⁶⁴ az élelmiszer-kereskedelemben indokolatlanul egyre nagyobb arányban jelen lévő spekulációs tőkét visszaszorítsák,⁶⁵ etc.), csak végre igazán akarnia kellene.

Új tendenciák: *'continental & green & family-friendly New Deal for Europe'*. A 2008-as pénzügyi, majd gazdasági világválság (amelynek még nem állapítható meg biztosan, hogy mikor is lesz vége) megítélésünk szerint egy új gazdasági-társadalmi világrend nyitánya. A válság Európa gazdaságára különösen rossz hatással volt. Nem vagyunk benne biztosak, hogy az EU jelenleg jó irányban kezeli a problémát (pl. Kína, mint versenytárs nagyon nagy mértékű előnyre tett szert).

Ezzel szemben biztatónak ítéljük a magyar fordulatot, amely gazdasági koncepciója közép-pontjába az államadósság elleni harcot, valamint a magas foglalkoztatási szint elérését helyezte. Reméljük, hogy mindez a jövő nemzedékek javára és nem ellenére valósul meg. Ennek érdekében – többek között – a fenntarthatóság társadalmi alapját, az egészséges családokat határozottabban kell védeni és támogatni. Ne feledjük ugyanis, hogy az EU esetleges jövőbeli gazdasági motorjaként működő Közép-Kelet-Európában (a volt szocialista blokkban) komoly gondot jelent a népességfogyás; erre nem biztos, hogy a bevándorlók számának növelése a fenntartható válasz (lásd pl. a francia, német, brit problémákat).

Megítélésünk szerint az európai gazdaságpolitikára ráférne egy határozottabb beavatkozó gazdasági modell; egyfajta *'kontinentális, zöld és családbarát New Deal'*. Természetesen nem csak programok, hanem a megvalósítás szintjén is...

With regard to this, we consider it to be urgent that e.g. the WTO's purely economic-commercial function (copying the European integration's development) is soon completed by strong environmental protectional and human rights functions.⁶³ Rights to environment, food and water need to be emphasized in this regard. Mankind may be capable of solving these challenges (e.g. that half of the produced food would not go lost;⁶⁴ keep back the speculative capital – more and more, and unduly – present in food commerce,⁶⁵ etc.), it should only want it finally.

II. New tendencies: *'continental & green & family-friendly New Deal for Europe'*. The 2008 financial and then economical world-wide crisis (the end of which cannot be surely predicted) is in our view the beginning of a new economical-social world order. The crisis has had a particularly devastating effect on the economy of Europe. We are not sure whether the EU is dealing correctly with the problem right now (e.g. China as a concurrent has elaborated a significant advantage).

We regard on the contrary the Hungarian change encouraging, as its economic concept focuses on the fight against state debt and to reach a high level of employment. We hope that all this is going to materialize for the sake of future generations and not to their detriment. To ensure this, among others the social basis of sustainability, i.e. healthy families have to be protected and supported in a stronger way. Let us not forget that in Middle-Eastern-Europe, the former Soviet block that could in the future serve as an economic motor of the EU, depopulation causes a real problem; it is not at all sure that a growing immigration would be the sustainable answer (see e.g. the French, German, British problems).

In our view, European economic policy is in need of a stronger intervening economic model; a kind of *'continental, green and family-friendly New Deal'*. Of course, not only on the level of programmes, but also when it comes to

realization...

4. Hogyan értékelhető a nemzetközi és az európai jogalkotás általános szerepe az agrárjog fejlesztésében?

Tekintettel a *biodiverzitás* fontosságára, nemzetközi szinten mindenképpen fontos lépésnek tartjuk azon intézkedéseket, amelyeket a Biológiai Sokféleség Egyezmény 10. konferenciáján (Nagoya, Japán) fogadtak el; nevezetesen: (a) a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférésről és a hasznosításukból származó hasznok igazságos és méltányos megosztásáról szóló Nagoya jegyzőkönyv, (b) A biológiai sokféleség megőrzésének világstratégiája a 2010-2020 közötti időszakra, (c) A pénzügyi források mozgósításának stratégiája.⁶⁶ Mindezen intézkedéseknek fontos hatása lehet a Közös Agrárpolitika számos területére is. Örömmel üdvözlöttük, hogy az EU 2020-ig tartó biodiverzitás stratégiájának kidolgozása a magyar EU Elnökség idején kezdődött.⁶⁷

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy az EU a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés szempontjából kulcsfontosságúnak tartott *vízpolitika* témakörében, szintén a magyar EU tanácsi elnökség idején egy záródokumentumot fogadott el. A dokumentumban többek között kiemelték, hogy „a vízpolitikai célkitűzéseket jobban kell integrálni a KAP közelgő reformja során, amelyben olyan megoldásokra kell törekedni a vidéki területeken a KAP révén megvalósítandó környezeti és éghajlati előnyök támogatásában, amelyeknek mindenki a nyertese lesz, és amelyek az érintett vízstratégiák és jogi eszközök céljainak elérését is elősegítik”.⁶⁸

Fontosnak tartjuk, hogy a *2013-tól kezdődő új uniós költségvetési időszak* tárgyalása kapcsán az EU tagállamai továbbra is fent kívánják tartani a Közös Agrárpolitikát, és hogy várhatóan nem szűkítik annak pénzügyi kereteit. Tekintettel az élelmiszer-termeléssel kapcsolatos világtendenciákra, megítélésünk szerint az EU-nak csak egy hatékonyan működtetett és beavatkozó KAP-val van esélye fenntartható gazdasági és társadalmi célokat beteljesíteni.

Fontosnak tartjuk továbbá azt is, hogy a *Visegrádi*

4. How do you assess the overall role of international and European legislation for the development of rural?

I. Regarding the importance of biodiversity, at international level we deem the measures adopted at the tenth summit of the Convention on Biological Diversity (Nagoya, Japan) important; namely (a) the Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization, (b) the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020, and (c) the Strategy for mobilization of financial resources.⁶⁶ All these measures may have significant effect also in numerous fields of the Common Agricultural Policy. We welcomed that the elaboration of the EU's biodiversity strategy until 2020 has started during the Hungarian EU presidency.⁶⁷

II. We deem it very important that the EU has adopted an outcome document in the field of water policy – a field essential both for agriculture and rural development – also during the Hungarian EU presidency. The document emphasizes that the objectives of water policy have to be integrated during the upcoming reform of the CAP. During this reform – while supporting the environmental and climate advantages in rural areas – solutions have to be supported due to which everybody wins, and which contribute to reach the objectives of the mentioned water strategies and legal measures.⁶⁸

III. We consider it to be important that in connection with the negotiations on the new fiscal period of the Union starting from 2013, the EU Member States still would like to maintain the Common Agricultural Policy, and would not like to restrict its financial frames. With regard to the world tendencies of food production, we are convinced that the EU may only fulfil sustainable economical and social objectives with a CAP that is effective and intervening.

Furthermore, we deem it important that the

Négyek (V4) illetve Románia és Bulgária egységesen állt ki azért, hogy az EU-ban az agrár- és vidékfejlesztési pénzek szétosztásánál a következő költségvetésben nem diszkrimináljanak a régi és az új tagállamok között.⁶⁹ Megítélésünk szerint ugyanis ez a fajta diszkrimináció (az ún. 'történelmi alapú kritériumrendszer') a jelenleg is futó költségvetés egyik szégyenfoltja. Megítélésünk szerint a közép-kelet-európai országok a jövőben az európai gazdaság egyik tengelyévé nőhetik ki magukat.⁷⁰

5. Hogyan értékelhető a nemzetközi és az európai jogalkalmazás (bíráskodás) általános szerepe az agrárjog fejlesztésében?

I. A nemzetközi bíróságok proliferációja (számának megsokszorozódása) következtében vizsgálatunkat e tanulmány keretei között csak két nemzetközi bíróságra, a Nemzetközi Bíróságra (NB), és az Emberi Jogok Európai Bíróságára (EJEB) korlátozzuk.

II. A NB, az Egyesült Nemzetek Szervezetének igazságszolgáltatási csúcsszerve a világ szinte minden igazságszolgáltatási szervére hatással bír. Erre tekintettel kijelenthetjük, hogy amikor a NB a mezőgazdasággal kapcsolatos kérdésben hoz határozatot, ennek hatásai túlnyúlnak az adott ügy határain. A természeti erőforrásokkal foglalkozó ügyek sora hosszú,⁷¹ ám az elkövetkezőkben csak néhány, az agráriummal kapcsolatos ügyet említünk meg. A tendencia világos: a NB előtt a vízgazdálkodással kapcsolatos kérdéseket tekinthetjük kulcsfontosságúnak. Közülük a leghíresebb a *Bős-Nagymaros ügy (Magyarország kontra Szlovákia)*,⁷² ám ezt mások is követték, ideértve a *Kasikili/Sedudu sziget (Botswana kontra Namibia)*⁷³ és az Uruguay-folyói papírgyárak ügyét (*Argentína kontra Uruguay*),⁷⁴ valamint a már befejezett, és az immár két folyamatban lévő *San Juan folyó* ügyeket (*Costa Rica kontra Nicaragua*⁷⁵ and *Nicaragua kontra Costa Rica*).⁷⁶ Más ügyek például teknőstojások gyűjtését, nemzeti parkok létrehozatalát, vagy légi gyomirtószer-permetezést érintettek/érintenek, mint az *Indonézia kontra Malájzia*,⁷⁷ *Benin kontra Niger*⁷⁸ és *Ecuador kontra Kolumbia*⁷⁹ ügyek. Az említett határozatok nem csupán az érintett országok agrárjogszabályalkotását befolyásolták, de egyes itt szereplő megállapítások nemzeti agrárjogi

Visegrad 4 countries (V4), plus Romania and Bulgaria stood up united for a non-discrimination in the EU between old and new member states in the next fiscal period in connection with the distribution of agricultural and rural development means.⁶⁹ Such a discrimination ('historically based system of criteria') is a disgrace of the current fiscal period. In the future, Middle-Eastern-European countries may become one of the axles of the European economy.⁷⁰

5. How do you assess the overall role of international and European jurisprudence for the development of law in rural areas?

I. The proliferation of international tribunals makes it necessary for us to limit our examination in the frame of this paper only to two international courts: the International Court of Justice (ICJ) and the European Court of Human Rights (ECtHR).

II. The ICJ, as the primary judicial organ of the United Nations, the 'World Court' has an influence on practically every single international judicial organ in the world. Therefore, if the ICJ decides on an agriculture-related question, the effects exceed the limits of the actual case. The list of cases involving natural resources is long,⁷¹ but only some cases dealing with agriculture-related issues are going to be mentioned in the following. The tendency is clear: water management questions may be regarded as the core agricultural disputes in front of the ICJ. The *Gabcikovo-Nagymaros case (Hungary/Slovakia)*⁷² is the most famous of them all, and was followed by other cases, including the *Kasikili/Sedudu Island (Botswana/Namibia)*⁷³ and the *Pulp Mills (Argentina/Uruguay)*⁷⁴ cases, as well as the finished and the two ongoing *San Juan River* cases (*Costa Rica/Nicaragua*⁷⁵ and *Nicaragua/Costa Rica*).⁷⁶ Other issues concerned e.g. the collection of turtle eggs, the establishment of natural parks, or aerial herbicide spraying, i.e. *Indonesia/Malaysia*,⁷⁷ *Benin/Niger*⁷⁸ and *Ecuador/Colombia*⁷⁹ respectively. The mentioned decisions have influenced not only the concerning countries' agricultural legislation, but some of the statements included within have effectively changed priorities in

preferenciákat módosítottak, és módosítanak a jövőben is, lásd például a környezeti hatásvizsgálatot vagy határon átnyúló vizekre vonatkozó vízgazdálkodási elveket.

III. Mindazonáltal agráriummal kapcsolatos kérdések nemcsak valódi nemzetközi összefüggésekben jelentkezhetnek a nemzetközi igazságszolgáltatás porondján. Tisztán belső jogi problémákkal foglalkozhatnak a regionális emberi jogi bíróságok, kontinensünkön az Emberi Jogok Európai Bírósága. Az EJEB bizonyos polgári és politikai jogok megsértésére vonatkozó panaszokkal szembesül; az agrárjogi kérdések mindenekelőtt az eljárási jogok és a tulajdonhoz való jog kapcsán merülnek fel. Föld kárpótlási problémákkal⁸⁰ kapcsolatosak többek között a *Malbous kontra Cseh Köztársaság*,⁸¹ *Dimitrov kontra Bulgária*⁸² és a *Haralambie kontra Románia*⁸³ ügyek, amelyekben a kommunizmus alatt erőszakkal a társadalmi tulajdon körébe vont mezőgazdasági földekről volt szó. Magyarország tekintetében többek között a *Tardi és társai kontra Magyarország*⁸⁴ ügyet említhetjük meg, amely szintén kismizett személyek korábbi szőlőbirtokaival kapcsolatos kárpótlásról szól. Emellett politikailag semleges kérdések is érkeztek az EJEB elé, mint például a *Richet és Le Ber kontra Franciaország*,⁸⁵ amely földhasználati problémákkal foglalkozott a Francia Rivierán. Még a hátrányos megkülönböztetés kérdése is felmerült bizonyos ügyekben, például a vadászati jogokkal kapcsolatos *Chassagnou és társai kontra Franciaország*⁸⁶ ügyben. Mivel az EJEB ítélete kötelező erővel bír, az adott államoknak módosítaniuk kellett agrár-jogszabályait – és ezt az ügyek elsőpró többségében valóban meg is tették – annak érdekében, hogy megfeleljenek az EJEB ítéletének.

IV. Összefoglalóan a nemzetközi bírói gyakorlat kapcsán fontosnak tartjuk kiemelni azon bírói döntéseket, amelyek a földek kárpótlása vízgazdálkodás kapcsán születtek. E határozatok közvetlen hatással bírtak az adott államok nemzeti jogalkotására, de – tekintettel a két említett törvényszék befolyásos mivoltára – könnyedén megkockáztathatjuk azt a kijelentést, hogy e döntések nemzetközi precedenseket hoztak létre, így szélesebb körű, és – ami talán még fontosabb – jogfejlesztő hatással bírtak más nemzeti

national agricultural laws and going to do that in the future, see e.g. environmental impact assessment or water management principles in case of shared watercourses.

III. Nevertheless, agricultural issues may not only rise in a real international context in international jurisprudence. Purely internal problems may be dealt with at the regional human rights courts, in our continent at the European Court of Human Rights. The ECtHR faces complaints about the violation of certain civil and political rights; agricultural questions arise above all as to the procedural rights and the right to property. Land indemnisation problems⁸⁰ arose among others in the *Malbous v. Czech Republic*,⁸¹ *Dimitrov v. Bulgaria*⁸² and the *Haralambie v. Romania*⁸³ cases, in which the indemnisation of agricultural lands expropriated during the communist regime was discussed. As to Hungary, among others the *Tardi et al. v. Hungary*⁸⁴ case may be mentioned, concerning the reallocation of the expropriated people's former vineyards. Besides, politically neutral cases landed before the ECtHR as well, such as the *Richet and Le Ber v. France*,⁸⁵ a case dealing with land use problems in the French Riviera. Even the question of discrimination arose in some cases, e.g. in the *Chassagnou et al. v. France*,⁸⁶ involving hunting rights. As the ECtHR's decision is binding, the concerning nations needed to and – in an overwhelming majority of the cases actually – did amend their agricultural legislation in order to fulfil the requirements of the ECtHR's judgment.

IV. In sum, in connection with the related international jurisprudence, we deem it to be the most important to underline those decisions dealing with land indemnification and water management. The decisions have had direct effect on the concerned countries' national legislation, but both mentioned tribunals being so influential, we may easily risk the statement that these decisions created international precedents, thus having a wider and, more importantly, a developing effect on other national agricultural

agrárszabályozásokra is.

6. Hogyan értékelhető a nemzeti jogalkotás általános szerepe a vidék fejlesztésében?

Lásd a tanulmány 'A. részét'.

7. Hogyan értékelhető a nemzeti jogalkalmazás (bíráskodás) általános szerepe a vidék fejlesztésében?

A jogviták intézése során Magyarországon egyre inkább felértékelődött a választott-bíráskodás szerepe,⁸⁷ amely agrár-választottbíróóság az Országos Magyar Agrárkamara mellett működik.

A magyar Alkotmánybíróság (AB), amiként az A.1.1. pontban részleteztük, fontos döntést hozott az SPS bevezetése⁸⁸ kapcsán.⁸⁹

Az UNESCO világörökség részét képező Tokaj borvidék kapcsán, 2006-tól jogvita bontakozott ki, mivel a borvidékhez tartozó Szerencs városában szalmatüzelésű erőművet akartak/akarnak létesíteni. Az ügyben felvetődött az is, hogy Szerencs város – hogy a beruházás megépülhessen – kilép a világörökség részét képező területről. A tokaji borászok féltve a *Tokaj* eredetmegjelölésű boraik egyik specialitását adó mikroklíma megváltozását, ellenezték a beruházást, és több fórumon is támadták a tervezett beruházást. A jogvitába beszállt a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa (JNO) is, és ennek kapcsán született egy állásfoglalása,⁹⁰ amelyben több szempontból is problémásnak ítélte a beruházást. Az ügyben indult bírósági ügy (2010), amelyben a civilek és a JNO azt kifogásolta, ugyanakkor az erőmű beruházó pozícióját erősítette. Az ügy kapcsán 2010-ben az UNESCO is vizsgálódott, és az elkészült jelentésben⁹¹ szintén a szerencsi erőmű beruházás ellen foglalt állást. Ennek ellenére úgy tűnt, hogy a beruházó nem tett le szándékáról, és bizonyos módosításokkal meg kívánja valósítani az elképzeléseit.⁹² A problémás helyzet megnyugtató rendezésében komoly előrelépésként értékelhetjük azt, hogy 2012 februárjában a nemzeti erőforrás

legislations.

6. How do you assess the overall influence of your national legislature on the development of rural law?

See Part 1 of the paper.

7. How do you assess the overall influence of your national jurisprudence concerning the development of law in rural areas in your country?

I. During dispute settlement in Hungary, the role of arbitration has been classed up,⁸⁷ the agricultural arbitral tribunal works besides the National Agricultural Chamber.

II. The Hungarian Constitutional Court (Alkotmánybíróság, AB) – as detailed in point A.1.1 – has come to an important decision⁸⁸ related to the introduction of the SPS.⁸⁹

III. The Tokaj wine region – which is part of the UNESCO World Heritage – has been object to a legal dispute since 2006, because in Szerencs, a town belonging to the wine region, the building of a straw-fired power plant is being planned. In order to build the investment, even the idea of quitting the World Heritage programme came up. The wine-makers of Tokaj – being afraid that the microclimate which gives the speciality of their wines having the designation of origin '*Tokaj*' would change – opposed the investment, and attacked the planned investment at various fora. The Parliamentary Commissioner for Future Generations (Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa, JNO) entered the legal debate, and delivered a related statement,⁹⁰ judging the investment as problematic from numerous aspects. Nevertheless the court case, which started in 2010, in which the civilians and the JNO complained about the authorisation procedure, strengthened the position of the investor. In 2010, the UNESCO examined the case as well, opposing the power plant investment in Szerencs in its report.⁹¹ Nevertheless, the investor seemed to have maintained its intentions, and plans to realize the

miniszter 'tokaj-hegyaljai történelmi borvidék' néven 'történelmi tájként' műemléki védelemben részesített meghatározott tokaji települések teljes kül- és belterületét. A történelmi tájja nyilvánítás célja a tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj épített örökségének – beleértve a pincerendszerét is –, természeti környezetének és hagyományos tájhasználatának megőrzése, továbbá az építészeti, valamint egyéb környezeti, természeti értékek fenntartható használatának biztosítása. Mindezzel a tokaj ügyek legaktuálisabb eleme ismét a magyar-szlovák eredetmegjelölési vita⁹³ lett.

8. Aktuális kérdés: Milyen elvárások és aggodalmak kapcsolódnak a tejkvóta rendszer 2015-ös eltörléséhez?

Magyarországon a tejkvóta eltörlése kapcsán sokakban annak félelme fogalmazódott meg, hogy a tejkvóta eltörlése a tejárak összeomlásához vezet, és ez által a tejtermelők tönkre mehetnek. Ezért egy erről szóló civil fórumon igényként merült fel, hogy a tejkvóta rendszert – komoly módosításokkal – továbbra is fent kellene tartani.⁹⁴ A Debrecenben, 2011. május 31-én tartott EU agrártanácsi informális ülésen a magyar VM miniszter (*Fazekas Sándor*) hangsúlyozta: a tejkvótarendszer 2015-ös megszűnése azzal fog járni, hogy néhány versenyképes régióban a tejtermelés növekedni fog, néhány kedvezőtlen természeti adottságú területen viszont akár meg is szűnhet. Mindezek kapcsán az ülésen megfogalmazódott az, hogy a hátrányos helyzetű térségekben a tejkvótarendszer kivezetése után is fenn kell tartani a tejtermelést. Többen sürgettek e célból jövedelemkiegészítést vagy más termelésösztönzést.⁹⁵

project with certain modifications.⁹² As a significant step forward may be regarded on the way to solve the problem satisfactorily that in February 2012 the Minister for National Resources placed certain Tokaj settlements under protection as 'historical areas' under the name 'historical wine region of Tokaj-Hegyalja'. The aim of the declaration of 'historical areas' is to preserve the built heritage – including the cellar system –, natural environment and traditional use of land of the Tokaj-Hegyalja historical wine region, as well as to ensure the sustainable use of other environmental and natural values. Thus, the most topical element of the Tokaj cases became again the Hungarian-Slovakian dispute on the designation of origin again.⁹³

8. Current question: In your country, what expectations and misgivings are associated to the discontinuation of the Milk Quota system in 2015?

In Hungary, many fear that the discontinuation of the milk quota would lead to the collapse of milk prices, and so to ruin the milk producers. Therefore, on a civil forum dedicated to this issue, the idea appeared that the milk quota system – with significant changes – should be maintained.⁹⁴ May 31, 2011, in Debrecen, at an informal meeting of the EU's agricultural ministers, the Hungarian Minister for Rural Development (*Sándor Fazekas*) emphasized: the 2015 discontinuation of the milk quota system would lead to the growth of milk production in certain competitive areas, but could completely disappear in some other, less privileged regions. So they agreed to maintain milk production in these unprivileged regions even after the discontinuation of the milk quota system. Some urged to introduce in this end income supports or any other motivation to produce.⁹⁵

Lábjegyzet

¹ Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Footnotes

¹ This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

² A probléma részletesebb elemzéséről lásd a következő – angol nyelven is elérhető – tanulmányt: SZILÁGYI János Ede: The dogmatics of agricultural law in Hungary from an aspect of EC law. *European Integration Studies*, 2009/1, 41-55. p. Forrás (2011. június 1.):

http://www.matarka.hu/koz/ISSN_1588-6735/GTK_vol_7_no_1_2009_eng/ISSN_1588-6735_vol_7_no_1_2009_eng_041-055.pdf

³ Lásd az *Agrárjogászok Országos Konferenciájának határozatát az 'Agrárjog' stúdium egységes koncepciójáról* (Miskolc, 2005. január 14.).

⁴ KURUCZ Mihály: Agricultural law's subject, concept, axioms and system. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, 41-84. p.; TANKA Endre: Transformation of Hungarian Agricultural Law (1985/1990-2005). In: JAKAB András – TAKÁCS Péter – TATHAM, Allan F. (ed.): *The Transformation of the Hungarian Legal Order 1985-2005*. The Netherlands, 2007, Kluwer Law International, 391-394. p.; CSÁK Csilla: Az agrárjog rendszerbeli sajátosságai és fejlődési tendenciái. In: MISKOLCZI BODNÁR Péter (ed.): *A Civilisztika fejlődéstörténete*. Miskolc, 2006, Bíbor Kiadó, 75-91. p.; FODOR László: *Agrárjog*. Debrecen, 2005, Kossuth Egyetemi Kiadó, 9-54. p.; HORVÁTH Gergely: A környezetjog és az agrárjog közeledése, találkozása és metszete a magyar jogrendszerben. *Állam- és Jogtudomány*, 2007/2, 333-355. p.; PRUGBERGER Tamás: Adalékok az agrárjog jogrendszerbeli elhelyezéséhez. *Jogtudományi Közöny*, 1990/5, 178-181. p.; VERES József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlata. In: TÓTH Károly (szerk.): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. Születésnapjára*. Szeged, Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae, 1993, 519-526. p.

⁵ A szabályozási tárgyak lehatárolásáról lásd SZILÁGYI: The dogmatics of agricultural law in Hungary from an aspect of EC law. *Op. cit.* 48-55. p.

⁶ A tanulmány következtetései több pontban támaszkodnak a következő tanulmányokra: OLAJOS István – RAISZ Anikó: The Hungarian National Report on Scientific and Practical Development of Rural Law in the EU, in States and Regions and in the WTO. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, 39-56. p.; CSÁK Csilla: The Hungarian National Report on the legal forms of

² For a further analysis of the present problem in English see the following article: SZILÁGYI János Ede: The dogmatics of agricultural law in Hungary from an aspect of EC law. *European Integration Studies*, 2009/1, pp 41-55. Source (1.6.2011):

http://www.matarka.hu/koz/ISSN_1588-6735/GTK_vol_7_no_1_2009_eng/ISSN_1588-6735_vol_7_no_1_2009_eng_041-055.pdf

³ See the *Resolution of the National Conference of Agricultural Lawyers on the Standard Conception concerning Agricultural Law as a Discipline of Legal Education* (Miskolc, 14.1.2005).

⁴ KURUCZ Mihály: Agricultural law's subject, concept, axioms and system. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, pp 41-84; TANKA Endre: Transformation of Hungarian Agricultural Law (1985/1990-2005). In: JAKAB András – TAKÁCS Péter – TATHAM, Allan F. (edit.): *The Transformation of the Hungarian Legal Order 1985-2005*. The Netherlands, 2007, Kluwer Law International, pp 391-394; CSÁK Csilla: Az agrárjog rendszerbeli sajátosságai és fejlődési tendenciái. In: MISKOLCZI BODNÁR Péter (edit.): *A Civilisztika fejlődéstörténete*. Miskolc, 2006, Bíbor Publisher, pp 75-91; FODOR László: *Agrárjog*. Debrecen, 2005, Kossuth University Publisher, pp 9-54; HORVÁTH Gergely: A környezetjog és az agrárjog közeledése, találkozása és metszete a magyar jogrendszerben. *Állam- és Jogtudomány*, 2007/2, pp 333-355; PRUGBERGER Tamás: Adalékok az agrárjog jogrendszerbeli elhelyezéséhez. *Jogtudományi Közöny*, 1990/5, pp 178-181; VERES József: Egy lehetséges agrárjogi koncepció vázlata. In: TÓTH Károly (edit.): *Emlékkönyv dr. Kemenes Béla egyetemi tanár 65. Születésnapjára*. Szeged, Comissio Scientiae Studiorum Facultatis Scientiarum Politicarum et Juridicarum Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae, 1993, pp 519-526.

⁵ On the definition of the subjects of agricultural legislation, see SZILÁGYI: The dogmatics of agricultural law in Hungary from an aspect of EC law. *Op. cit.* pp 48-55.

⁶ Numerous points of the present study's conclusion are based on the following papers: OLAJOS István – RAISZ Anikó: The Hungarian National Report on Scientific and Practical Development of Rural Law in the EU, in States

agricultural undertakings, with attention to traditional and industrial cultivation. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, 21-38. p.; SZILÁGYI János Ede: The Hungarian National Report on Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, 3-20. p.

⁷ A helyzetértékelés kapcsán lásd még CSÁKI Csaba (szerk.): *Élelmiszerbiztonság*. Budapest, 2010, Magyar Tudományos Akadémia, 35-59. p.

⁸ Ténylegesen az SzDSz csak 2008-ig volt tagja a kormánynak, ugyanakkor a kormánykoalíció felbomlását követően is – parlamenti szavazatokkal – tovább támogatta az MSZP kisebbségi kormányt.

⁹ Az alkotmányos előírás elemzéséről lásd FODOR László: A természeti tárgyak helye és szerepe az új alkotmányban. In: DRINÓCZI Tímea – JAKAB András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010-2011*. Budapest – Pécs, 2012, PPKE JÁK – PTE ÁJK, m.a.

¹⁰ A vita számos fórumon és módon zajlott, a szakértők legutóbb egy-egy könyvben foglalták össze érveiket a GMO mellett illetve ellen. E könyvek a következők; pro: BALÁZS Ervin – DUDITS Dénes – SÁGI László (szerk.): *Genetikailag módosított élőlények (GMO-k) a tények tükrében*. Szeged, 2011, Barabás Zoltán Biotechnológiai Egyesület; kontra: DARVAS Béla – SZÉKÁCS András (szerk.): *Hungarian Background on Views of 1st Generation Genetically Modified Plants*. Budapest, 2011, Agricultural Committee of the Hungarian Parliament. A vita kapcsán a természettudományi és a jogi érveket magas szinten dolgozta fel Zsiros László: A mezőgazdasági géntechnológia jogi szabályozása a géntechnológia szemszögéből. In: DOBRÓKA Mihály – GYULAI Ákos – DABASI HALÁSZ Zsuzsanna (szerk.): *Diáktudomány. A Miskolci Egyetem tudományos diákköri munkáiból*. Miskolc, 2010, Miskolci Egyetemi Kiadó, 162-167. p. Lásd továbbá a 6/2012. (II.22.) Ogy. határozatot a géntechnológiai tevékenységgel, annak mezőgazdasági és élelmiszer-előállítási alkalmazásával kapcsolatos egyes kérdésekről és az ezeket érintő magyar stratégiáról szóló 53/2006. (XI.29.) OGY határozatban foglaltak 2009. és 2010. évi végrehajtásáról szóló jelentés elfogadásáról.

¹¹ A kérdés európai uniós háttérével kapcsolatban lásd SZILÁGYI János Ede: A géntechnológia jogi szabályozása. In: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2010, Novotni

and Regions and in the WTO. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, pp 39-56; CSÁK Csilla: The Hungarian National Report on the legal forms of agricultural undertakings, with attention to traditional and industrial cultivation. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, pp 21-38; SZILÁGYI János Ede: The Hungarian National Report on Legal Incentives and Legal Obstacles to Diversification for Farmers. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/8, pp 3-20.

⁷ In connection with this assessment, see CSÁKI Csaba (edit.): *Élelmiszerbiztonság*. Budapest, 2010, Hungarian Academy of Sciences, pp 35-59.

⁸ Officially, the Alliance of Free Democrats had only been part of the coalition until 2008, but supported the socialist government then in minority also afterwards with its parliamentary votes.

⁹ About the constitutional assessment of this provision see FODOR László: A természeti tárgyak helye és szerepe az új alkotmányban. In: DRINÓCZI Tímea – JAKAB András (edit.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010-2011*. Budapest – Pécs, 2012, PPKE JÁK – PTE ÁJK, to appear.

¹⁰ The debate took place in many forums and ways, the experts have recently published each a book comprising their arguments for and against GMOs. These books are the following; in favour: BALÁZS Ervin – DUDITS Dénes – SÁGI László (edit.): *Genetikailag módosított élőlények (GMO-k) a tények tükrében*. Szeged, 2011, Barabás Zoltán Biotechnology Association; against: DARVAS Béla – SZÉKÁCS András (szerk.): *Hungarian Background on Views of 1st Generation Genetically Modified Plants*. Budapest, 2011, Agricultural Committee of the Hungarian Parliament. Both the legal arguments and those concerning natural sciences have been analysed at high level by ZSIROS László: A mezőgazdasági géntechnológia jogi szabályozása a géntechnológia szemszögéből. In: DOBRÓKA Mihály – GYULAI Ákos – DABASI HALÁSZ Zsuzsanna (edit.): *Diáktudomány. A Miskolci Egyetem tudományos diákköri munkáiból*. Miskolc, 2010, Miskolc University Press, pp 162-167. See furthermore Parliamentary Decree 6/2012 (II.22.) on the adoption of the report of the execution in 2009 and 2010 of Parliamentary Decree 53/2006 (XI.29.) on

Kiadó, 109-110., 114-128. p.

¹² JNO 258/2011. sz. állásfoglalása (2011. április 25.) *az új Alaptörvény környezetvédelmi és fenntarthatósági rendelkezéseiből eredő állami felelősségről*, 7. pont.

¹³ RAISZ Anikó – SZILÁGYI János Ede: *National Report of Hungary in Commission III – Scientific and practical development of rural law in the EU, in states and regions and in the WTO*. XXVI European Congress and Colloquium of Agricultural Law Bucharest, 21-24 September 2011, 7. p. forrás (2011.10.02.): http://www.cedr.org/congresses/bucarest/pdf/Commission_III_Hongrie.pdf

¹⁴ Különösen értékesnek tartjuk azon, az ügy kapcsán kifejtett jogértelmezést, amely szerint nemzetközi kérdéseket is felvet a GMO-szennyezés. Nevezetesen, hogy a GMO-szennyezés egy állam szuverenitása elleni támadásként, agresszióként is értelmezhető, amelyet jelen esetben nem feltétlenül egy állam, hanem akár egy multinacionális gazdasági társaság is elkövethet. Lásd RAISZ Anikó: *A GMO-támadás is agresszió*, forrás (2011.08.13.):

www.magyarhirlap.hu/velemen/a_gmotamadas_is_agresszio.html

¹⁵ Az ügyről számos kapcsolódó hír található a következő honlapon:

www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium

¹⁶ 1289/2011. (VIII.22.) Korm. határozat a GMO Munkacsoport létrehozásáról, 3. pont.

¹⁷ 1297/2011. (VIII.31.) Korm. határozat géntechnológiával módosított szervezettel szennyezett szaporítóanyag felhasználása miatt kárt szenvedett termelők kártalanítása forrásának biztosításáról.

¹⁸ 1289/2011. Korm. határozat, 3. pont. A GMO szabályozás aktuális magyar irodalmához lásd még BÉZI-FARKAS Barbara – JASINKA Anita: A géntechnológiai tevékenység szabályozása. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 487-495. p.; FARKAS CSAMANGÓ Erika: Az élővilág környezetjogi védelme. In: MIKLÓS László (szerk.): *A környezetjog alapjai*. Szeged, 2011, Szegedi Egyetemi Kiadó, 103-112. p.; FARKAS CSAMANGÓ: A géntechnológia agrárjogi aspektusairól, *Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica Et Politica*, Tomus LXVII (2005), Fasc. 7.; HORVÁTH Gergely: A zöld géntechnológia alkalmazásának gazdasági- és agrár-környezetvédelmi kockázatai. *Külgazdaság – Jogi*

certain questions relating to the genetical activity, and its use in agriculture and food-production, as well as on the related Hungarian strategy.

¹¹ In connection with the European background of the question, see SZILÁGYI János Ede: A géntechnológia jogi szabályozása. In: SZILÁGYI János Ede (edit.): *Környezetjog*. Volume II. Miskolc, 2010, Novotni Publisher, pp 109-110 and 114-128.

¹² PCFG Statement No. 258/2011 of April 25, 2011 on *state responsibility resulting from the New Constitutions' provisions on environmental protection and sustainability*, point 7

¹³ RAISZ, Anikó – SZILÁGYI, János Ede: *National Report of Hungary in Commission III – Scientific and practical development of rural law in the EU, in states and regions and in the WTO*. XXVI European Congress and Colloquium of Agricultural Law. Bucharest, September 21-24, 2011, p 7. http://www.cedr.org/congresses/bucarest/pdf/Commission_III_Hongrie.pdf (02.10.2012)

¹⁴ We deem particularly significant the interpretation of the case indicating that GMO-contamination even raises questions of international concern. Namely, that GMO-contamination may be interpreted as an attack on state sovereignty, i.e. aggression in an international legal sense, which in this case may not only be committed by a state, but even by a multinational company. See RAISZ, Anikó: *A GMO-támadás is agresszió*.

www.magyarhirlap.hu/velemen/a_gmotamadas_is_agresszio.html (13/08/2011)

¹⁵ Various news in connection with this case can be found in the following website: www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium

¹⁶ Governmental Decision 1289/2011 (VIII.22.) on the establishment of the GMO Working Group, point 3

¹⁷ Governmental Decision 1297/2011 (VIII.31.) on ensuring the resources for the compensation of producers suffering from the use of seeds contaminated with genetically modified organisms

¹⁸ Governmental Decision 1289/2011, point 3. As to the current Hungarian literature on GMO-regulation see furthermore BÉZI-FARKAS, Barbara – JASINKA, Anita: A géntechnológiai

Melléklet, 2008/7-8, 87-106. p.; KOMÁRI Ágnes: A koegzisztencia kérdése az Európai Unióban, különös tekintettel a GM-növénykultúrák termesztésével okozott károkért való felelősség szabályozására. In: BOBVOS Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi*. Szeged, 2009, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, 293-297. p.; OLAJOS István: A géntechnológiai tevékenység szabályozása Magyarországon. In: SZILÁGYI János Ede (szerk.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 73-88. p.; PÁNOVICS Attila: *Szakítópórába előtt Európa GMO ügyben?* forrás (letöltés ideje: 2012.02.17.):

[emla.hu/aa2.10.0/img_upload/777ad89538](http://emla.hu/aa2.10.0/img_upload/777ad89538966d33b9d5fb7d0e49b91c/Panovics_Atila.pdf)

966d33b9d5fb7d0e49b91c/Panovics_Atila.pdf;

PRUGBERGER Tamás: A géntechnológiai tevékenység. In: FODOR László – OLAJOS István – PRUGBERGER Tamás (szerk.): *Az agrárjog II*. Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, 84-101. p.; SZILÁGYI János Ede: A zöld géntechnológiai szabályozás fejlődésének egyes aktuális kérdéseiről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/2, 36-54. p.; TANKA Endre: Adalékok a génmódosított növények hazai köztermeszthetőségéhez, *Gazdaság és Jog*, 2007/3, 20-26. p.; a géntechnológia szabályozásának egyéb kérdéseiről a szerzőtől lásd TANKA: Génügy, élelmiszerbiztonság, alkotmányos jogvédelem. *Gazdaság és Jog*, 2005/9, 20-26. p.; TANKA: Alkotmányos bástya a génhadjárat ellen. *A falu*, 2005/1, 37-49. p.

¹⁹ A téma kapcsán lásd még CSÁK, Csilla: Gondolatok a szennyező fizet elvének alkalmazási problémáiról. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/Különszám, 44-45. p.; FODOR, László: Természeti tárgyak egy új alkotmányban. *Pázmány Law Working Paper*, 2011/21, 1-9. p.; RAISZ, Anikó: A Constitution's Environment, Environment in the Constitution – Process and Background of the New Hungarian Constitution, Est Europa, m.a.

²⁰ *Nemzeti Vidékstratégiai Koncepció – 2020*. Agrár-, élelmiszer-, környezet- és vidékstratégiai tézisek. II. kötet. Vitaanyag. Budapest, 2011. április 8.

²¹ Letölthető (2012.03.10.):

www.kormany.hu/download/3/70/70000/DIT_kiadvany_210x148mm_LEAD_kifut_nelkul.pdf

²² A környezeti értékelés alapját képező 2011. november 30-ai lezárású dokumentumot lásd (2012.03.10.):

www.mtvsh.hu/dynamic/nvs_tervezet_skv_alap_20111130.pdf

tevékenység szabályozása. In: CSÁK, Csilla (ed.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, p. 487-495; FARKAS CSAMANGÓ, Erika: Az élővilág környezetjogi védelme. In: MIKLÓS, László (ed.): *A környezetjog alapjai*. Szeged, 2011, Szegedi Egyetemi Kiadó, p. 103-112; FARKAS CSAMANGÓ: A géntechnológia agrárjogi aspektusairól, *Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica Et Politica*, Tomus LXVII (2005), Fasc. 7.; HORVÁTH Gergely: A zöld géntechnológia alkalmazásának gazdasági- és agrár-környezetvédelmi kockázatai. *Külgazdaság – Jogi Melléklet*, 2008/7-8, p. 87-106; KOMÁRI, Ágnes: A koegzisztencia kérdése az Európai Unióban, különös tekintettel a GM-növénykultúrák termesztésével okozott károkért való felelősség szabályozására. In: BOBVOS, Pál (ed.): *Reformator iuris cooperandi*. Szeged, 2009, Pólay Elemér Alapítvány, 2009, p. 293-297; OLAJOS, István: A géntechnológiai tevékenység szabályozása Magyarországon. In: SZILÁGYI János Ede (ed.): *Környezetjog*. II. kötet. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, p. 73-88; PÁNOVICS, Attila: *Szakítópórába előtt Európa GMO ügyben?*

[emla.hu/aa2.10.0/img_upload/777ad89538](http://emla.hu/aa2.10.0/img_upload/777ad89538966d33b9d5fb7d0e49b91c/Panovics_Atila.pdf)

966d33b9d5fb7d0e49b91c/Panovics_Atila.pdf

(2012.02.17.); PRUGBERGER, Tamás: A géntechnológiai tevékenység. In: FODOR, László – OLAJOS, István – PRUGBERGER, Tamás (ed.): *Az agrárjog II*. Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999, p. 84-101; SZILÁGYI, János Ede: A zöld géntechnológiai szabályozás fejlődésének egyes aktuális kérdéseiről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/2, p. 36-54; TANKA, Endre: Adalékok a génmódosított növények hazai köztermeszthetőségéhez, *Gazdaság és Jog*, 2007/3, p. 20-26; as to other questions on the regulation of genetical technology see TANKA: Génügy, élelmiszerbiztonság, alkotmányos jogvédelem. *Gazdaság és Jog*, 2005/9, p. 20-26; TANKA: Alkotmányos bástya a génhadjárat ellen. *A falu*, 2005/1, p. 37-49.

¹⁹ On this issue see furthermore CSÁK, Csilla: Gondolatok a szennyező fizet elvének alkalmazási problémáiról. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011/Különszám, p. 44-45; FODOR, László: Természeti tárgyak egy új alkotmányban. *Pázmány Law Working Paper*, 2011/21, p. 1-9; RAISZ, Anikó: A Constitution's Environment,

²³ Lásd (2012.03.10.):

www.mtvsh.hu/dynamic/nvsskv_egyben_egyeztetesre.pdf

²⁴ *Nemzeti Vidékstratégia – 2012-2020*. Budapest, a Kormány által 2011. március 21-én elfogadott változat. Lásd videkstrategia.kormany.hu (2012.03.22.)

²⁵ *Nemzeti Vidékstratégia – 2020*. Budapest, 2011. november 30-ai változat, 1. p. A Nemzeti Vidékstratégia ezért épít különböző szakpolitikák és az irányításukért felelős minisztériumok együttműködésére. A Stratégia ennek megfelelően kapcsolódik számos meglévő, illetve tervezés alatt álló átfogó (pl. *Új Széchenyi Terv, Országos Területfejlesztési Konceptió, Országos Területrendezési Terv, 3. Nemzeti Környezetvédelmi Program, Népegészségügyi Program, Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia*), és ágazati (pl. *Energiastratégia, Magyar Közlekedéspolitiká*) jellegű, nemzetstratégiai szintű célkitűzéshez. 2011 októberében a magyar parlament elfogadta a Nemzeti Energiastratégiát is. A vidékstratégia és az energiastratégia között nagyon szoros kapcsolat van, különösen három területen: az éghajlatvédelem, az energiahatékonyság, valamint a megújuló energiák előállítása. Forrás (2011.06.10.): www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-minisztérium/hirek/a-nemzeti-vidékstrategia-a-vidék-alkotmánya

²⁶ *Nemzeti Vidékstratégia – 2020*. Budapest, 2011. november 30-ai változat, 1. p.

²⁷ *Új Polgári Törvénykönyv*. A Kodifikációs Főbizottság 2012. február 15-én közzétett javaslata. Forrás (2012.03.16.):

www.kormany.hu/download/e/2c/70000/Megkezd%C5%91d%C3%B6tt%C3%A0%20Ptk%20k%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20egyeztet%C3%A9se.pdf#!DocumentBrowse

²⁸ A faktoring szerződés és kapcsolódó területeinek kiváló magyar elemzését adja munkáiban: Nagy Zoltán. Lásd különösen: NAGY Zoltán: A faktoring magánjogi szabályozásának néhány alapkérdése. In: ERDŐS Éva (szerk.): *Pénzügyi Jogot Oktatók Konferenciái 2006-2009*. Miskolc, 2010, Novotni Alapítvány, 119-129. p.; NAGY Zoltán: A faktoring szerződések aktuális problémái. In: BARTA Judit (szerk.): *Bank és hitelviszonyok – Kodifikációs tanulmányok az új Ptk. születése kapcsán*. Miskolc, 2009, Novotni Alapítvány, 111-122. p.; NAGY Zoltán: *A faktoring*. Budapest, 2009, HVG-ORAC;

Environment in the Constitution – Process and Background of the New Hungarian Constitution, Est Europa, to appear

²⁰ *Conception of National Rural Strategy – 2020. Theses of the strategies concerning agriculture, foodstuffs, environment and rural development*. Volume II, working paper. Budapest, April 8, 2011

²¹ To be downloaded from www.kormany.hu/download/3/70/70000/DIT_kiadvany_210x148mm_LEAD_kifut_nelkul.pdf (10.03.2012)

²² See www.mtvsh.hu/dynamic/nvsskv_egyben_egyeztetesre.pdf (10.03.2012)

²³ See the document of November 30, 2011 serving as a basis for the environmental assessment at

www.mtvsh.hu/dynamic/nvs_tervezet_skv_alap_20111130.pdf (10.03.2012)

²⁴ *National Rural Strategy – 2012-2020*. Budapest, version adopted by the Government on March 21, 2011. See videkstrategia.kormany.hu (22.03.2012)

²⁵ *National Rural Strategy – 2020*. Budapest, version of 30.11.2011, p 1. The National Rural Strategy therefore builds on the cooperation of different policies and the responsible ministries. The Strategy is accordingly related to numerous existing or planned comprehensive (e.g. *New Széchenyi Plan, National Rural Development Concept, National Land Planning Plan, National Environmental Programme 3, Public Health Programme, National Climate Change Strategy*) and sectorial (e.g. *Energy Strategy, Hungarian Transport Policy*) national strategic aims. In October 2011, the Hungarian Parliament also adopted the National Energy Strategy. There is a very close link between rural strategy and energy strategy, especially in three fields: climate protection, energy efficiency, as well as the production of renewable energy. Source (10.6.2011):

www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-minisztérium/hirek/a-nemzeti-vidékstrategia-a-vidék-alkotmánya

²⁶ *National Rural Strategy – 2012-2020*. Budapest, version adopted by the Government on March 21, 2011, p. 58-59.

²⁷ New Civil Code. Proposal of the Main Codification Committee published February 15, 2012. www.kormany.hu/download/e/2c/70000/

NAGY Zoltán: The rules of the factoring and the assigning in the domestic regulation and the regulation of the European Union. *European Integration Studies*, 2008/1, 75-86. p.; NAGY Zoltán: A faktoring tipizálásával kapcsolatos elméleti alapvetések. *Pénzügyi Szemle*, 2008/1, 131-153. p.; etc.

²⁹ A tanulmány e részének elkészítésénél a szerzők nagyban támaszkodtak az alábbi munkákra: OLAJOS István: The provisions of the Rural Development in connection with the agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, 3-22. p.; SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy, new rules of WTO and regional equilibrium. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, 3-18. p.; WOPERA Zsuzsa: Certain Procedural Questions of Remedy Against Agricultural Supports Decisions. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/6, 90-97. p.; OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 78-92. p.; OLAJOS István: A KAP második pillére: a vidékfejlesztés. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 423-440. p.; OLAJOS István: A támogatási eljárás. CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 371-384. p.; OLAJOS István: A rendszerváltás és az agrártámogatások kapcsolata. CSÁK Csilla (szerk.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 279-289. p.

³⁰ Lásd a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX. törvényt; lásd továbbá (2011. június 10.):

www.vm.gov.hu/main.php?folderID=2290&articleID=16973&ctag=articlelist&iid=1

³¹ Lásd a 142/2010. (VII.14.) AB határozatot az SPS bevezetéséről és működtetéséről.

³² Lásd a 36/2010. (XI.30.) VM rendeletet a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózatról. Lásd még (2011.06.10.):

www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium/vidékfejlesztéser-felelos-allamtitkarsag/hirek/egyszerubb-hatekonyabb-lesz-a-magyar-nemzeti-vidéki-halozat-mukodese

³³ Lásd az 54/2011. (VI.10.) VM rendeletet a LEADER Helyi Akciócsoportok működéséről. Lásd még (2011.06.21.):

www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-

[Megkezd%C5%91d%C3%B6tt%20a%20Ptk%20k%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20egyeztet%C3%A9se.pdf#!DocumentBrowse](#) (16.03.2012)

²⁸ Zoltán Nagy gives an excellent analysis of the factoring contract and its related fields in his works. See especially NAGY, Zoltán: A faktoring magánjogi szabályozásának néhány alapkérdése. In: ERDŐS Éva (ed.): *Pénzügyi Jogot Oktatók Konferenciái 2006-2009*. Miskolc, 2010, Novotni Alapítvány, p. 119-129; NAGY, Zoltán: A faktoring szerződések aktuális problémái. In: BARTA Judit (ed.): *Bank és hiteleszponyok – Kodifikációs tanulmányok az új Ptk. születése kapcsán*. Miskolc, 2009, Novotni Alapítvány, p. 111-122; NAGY, Zoltán: *A faktoring*. Budapest, 2009, HVG-ORAC; NAGY, Zoltán: The rules of the factoring and the assigning in the domestic regulation and the regulation of the European Union. *European Integration Studies*, 2008/1, p. 75-86; NAGY, Zoltán: A faktoring tipizálásával kapcsolatos elméleti alapvetések. *Pénzügyi Szemle*, 2008/1, p. 131-153; etc.

²⁹ This part of the present article is based on the following papers: OLAJOS István: The provisions of the Rural Development in connection with the agriculture in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, pp 3-22; SZILÁGYI János Ede: Common Agricultural Policy, new rules of WTO and regional equilibrium. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, pp 3-18; WOPERA Zsuzsa: Certain Procedural Questions of Remedy Against Agricultural Supports Decisions. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/6, pp 90-97; OLAJOS István: *A vidékfejlesztési jog kialakulása és története*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp 78-92; OLAJOS István: A KAP második pillére: a vidékfejlesztés. In: CSÁK Csilla (edit.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Publisher, pp 423-440; OLAJOS István: A támogatási eljárás. CSÁK Csilla (edit.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Publisher, pp 371-384; OLAJOS István: A rendszerváltás és az agrártámogatások kapcsolata. CSÁK Csilla (edit.): *Ünnepi tanulmányok Prugberger Tamás professzor 70. születésnapjára*. Miskolc, 2007, Novotni Publisher, pp 279-289.

³⁰ See Act CLXIX of 2010 on the national budget of Hungary; see furthermore (10.6.2011):

minisztérium/vidékfejlesztés-felelos-
allamtitkarsag/hirek/tisztujitas-es-
korlatozasmentes-tagfelvetel-az-ujjaszervezodo-
leader-helyi-akciocsoportoknal

³⁴ Lásd az 50/2008. (IV.24.) FVM rendeletet az
egységes területalapú támogatások és egyes
vidékfejlesztési támogatások igényléséhez
teljesítendő 'Helyes Mezőgazdasági és Környezeti
Állapot' fenntartásához szükséges feltételrend-
szerről.

³⁵ A vizekkel kapcsolatos kihívások és szabályozás
kapcsán lásd SZÜCS Péter – SALLAI Ferenc –
JOLÁNKAI Géza – MADARÁSZ Tamás: Bevezetés.
In: SZÜCS Péter – SALLAI Ferenc – ZÁKÁNYI
Balázs – MADARÁSZ Tamás (szerk.): *Vízkezelésvédelem. A vízminőség-védelem aktuális kérdései.* Miskolc, 2009, Bíbor Kiadó, 15-20. p.; SZÜCS Péter – TAKÁCS János – VIRÁG Margit: A víz, mint környezeti elem. A vízháztartási egyenlet. In: SZÜCS Péter – SALLAI Ferenc – ZÁKÁNYI Balázs – MADARÁSZ Tamás (szerk.): *Vízkezelésvédelem. A vízminőség-védelem aktuális kérdései.* Miskolc, 2009, Bíbor Kiadó, 21-36. p.; CSÁK Csilla: *Előadássorozatok az általános és különös rész környezeti jogi gondolkodás köréből.* Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 100-115. p.

³⁶ Lásd (2011.06.10.):
fvm.hu/main.php?folderID=2290&articleID
=16194&ctag=articlelist&iid=1.

³⁷ Lásd a 3/2010. (VII.5.) VM rendeletet az
élelmiszer-előállítás és -forgalmazással
kapcsolatos adatszolgáltatásról és nyomon követ-
hetőségről.

³⁸ Lásd (2011.06.10.):
fvm.hu/main.php?folderID=2290&articleID
=16194&ctag=articlelist&iid=1.

³⁹ Lásd (2011.06.10.):
www.kormany.hu/download/b/13/20000/
magyar%20termek%20rendelet%202011_03_
04.pdf#!DocumentBrowse

⁴⁰ A magyar minisztérium célja, hogy közérthetően
meghatározza a magyar/hazai termék fogalmát,
alapvetően három kategóriát állítva fel: magyar
termék (95 %-ban hazai alapanyag), hazai termék
(70 %-ban hazai alapanyag), hazai gyártású termék.
Lásd *Nemzeti Vidékstratégiai Koncepció – 2020.* Agrár-,
élelmiszer-, környezet- és vidékstratégiai tézisek. II.
kötet. Vitaanyag. Budapest, 2011. április 8., 48. p.

⁴¹ Lásd a magyar nemzeti értékekről és a

www.vm.gov.hu/main.php?folderID=2290&
articleID=16973&ctag=articlelist&iid=1. See
furthermore Act CLXXXVIII of 2011 on the
2012 national budget of Hungary.

³¹ See Decision 142/2010. (VII.14.) AB of the
Constitutional Court of the Republic of Hungary
on the introduction of the SPS.

³² See Decree 36/2010. (XI.30.) VM of the
minister of rural development on the Hungarian
National Rural Network. See (10.6.2011):
http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-
minisztérium/vidékfejlesztés-felelos-
allamtitkarsag/hirek/egyszerubb-hatekonyabb-
lesz-a-magyar-nemzeti-vidéki-halozat-mukodese

³³ See Decree 54/2011. (VI.10.) VM of the
minister of rural development on the operation
LEADER Local Action Group. See (21.6.2011):
http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-
minisztérium/vidékfejlesztés-felelos-
allamtitkarsag/hirek/tisztujitas-es-
korlatozasmentes-tagfelvetel-az-ujjaszervezodo-
leader-helyi-akciocsoportoknal

³⁴ See Decree 50/2008. (IV.24.) FVM of the
minister of agriculture and rural development on
the system of a 'good agricultural and
environmental condition'.

³⁵ On the challenges and regulation of waters see
SZÜCS Péter – SALLAI Ferenc – JOLÁNKAI Géza
– MADARÁSZ Tamás: Bevezetés. In: SZÜCS Péter
– SALLAI Ferenc – ZÁKÁNYI Balázs – MADARÁSZ
Tamás (ed.): *Vízkezelésvédelem. A vízminőség-védelem
aktuális kérdései.* Miskolc, 2009, Bíbor Kiadó, pp
15-20; SZÜCS Péter – TAKÁCS János – VIRÁG
Margit: A víz, mint környezeti elem. A
vízháztartási egyenlet. In: SZÜCS – SALLAI –
ZÁKÁNYI – MADARÁSZ (edit.): *Vízkezelésvédelem.*
Op. cit. pp 21-36; CSÁK Csilla: *Előadássorozatok az
általános és különös rész környezeti jogi gondolkodás
köréből.* Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp
100-115.

³⁶ See (10.6.2011):
fvm.hu/main.php?folderID=2290&articleID
=16194&ctag=articlelist&iid=1.

³⁷ See Resolution 3/2010. (VII.5.) VM of the
minister of rural development on the traceability
and information concerning food production a
trade.

³⁸ See (10.6.2011):
fvm.hu/main.php?folderID=2290&articleID

hungarikumokról szóló törvénytervezet 2011. április 4-ei verzióját.

⁴² A magyar moratóriumról angol nyelven lásd SZILÁGYI János Ede: The Accession Treaties of the New Member States and the national legislations, particularly the Hungarian law, concerning the ownership of agricultural land. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, 48-60. p.; Lásd továbbá CSÁK Csilla: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, 3-18. p.; CSÁK Csilla: Die ungarische Regulierung der Eigentums- und Nutzungsverhältnisse des Ackerbodens nach dem Beitritt zur Europäischen Union. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, 20-31. p.; KURUCZ Mihály: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/3, 17-47. p.; TANKA Endre: Draft amendment of the Act LV of 1994 on Arable land by the proposal of the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Justice and Law Enforcement (no. 41123/4/2007). *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/4, 42-49. p.; A magyar és európai földszabályozás aktuális problémáinak elemzéséről lásd CSÁK Csilla (szerk.): *Current challenges of the European legislation on agricultural land*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 7-20. p. (Andréka), 21-36. p. (Bezdán), 37-50. p. (Bobvos), 51-68. p. (Busse), 69-80. p. (Csák), 81-90. p. (Erdős), 91-106. p. (Farkas Csamangó), 107-114. p. (Farkasné Molnár), 115-130. p. (Fodor), 131-138. p. (Hegyes), 139-150. p. (Hollo), 151-176. p. (Kurucz), 177-186. p. (Miklós), 187-198. p. (Nagy), 199-210. p. (Olajos), 211-240. p. (Prugberger), 241-254. p. (Ráisz), 255-262. p. (Rennie), 269-282. p. (Szilágyi), 283-303. p. (Tanka).

⁴³ SWINNEN, Johann F.M. – VRANKEN, Liesbet: *Review of the Transitional Restrictions Maintained by New Member States on the Acquisition of Agricultural Real Estate*. Final Report. Centre for European Policy Studies. 9. p. Forrás (2010. május 15.): ec.europa.eu/internal_market/capital/docs/study_en.pdf

⁴⁴ Commission of the European Communities: *Report from the Commission to the Council: Review of the transitional measures for the acquisition of agricultural real estate set out in the 2003 Accession Treaty*. Brussels,

=16194&ctag=articlelist&iid=1.

³⁹ See (10.6.2011):

www.kormany.hu/download/b/13/20000/magyar%20termek%20rendelet%202011_03_04.pdf#!DocumentBrowse

⁴⁰ The goal of the Hungarian ministry is to define categories of Hungarian/home products. The ministry set up three categories: 'Hungarian product' (from 95% inland raw material), 'home product' (from 70% inland raw material), 'product made in Hungary'. See *Conception of National Rural Strategy – 2020. Theses of the strategies concerning agriculture, foodstuffs, environment and rural development*. volume II. Working paper. Budapest, 8.4.2011, p 48.

⁴¹ See version 4.4.2011 of the Bill on *hungarikums* and other Hungarian national values.

⁴² On the Hungarian transitional period in English, see SZILÁGYI János Ede: The Accession Treaties of the New Member States and the national legislations, particularly the Hungarian law, concerning the ownership of agricultural land. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, pp 48-60; See furthermore CSÁK Csilla: The changes in the circumstances of arable land's ownership and land tenure from the time of the democratic transformation to our days. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/2, pp 3-18; CSÁK Csilla: Die ungarische Regulierung der Eigentums- und Nutzungsverhältnisse des Ackerbodens nach dem Beitritt zur Europäischen Union. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, pp 20-31; KURUCZ Mihály: Critical analyses of arable land regulation in Hungary. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/3, pp 17-47; TANKA Endre: Draft amendment of the Act LV of 1994 on Arable land by the proposal of the Ministry of Agriculture and Rural Development and the Ministry of Justice and Law Enforcement (no. 41123/4/2007). *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2007/4, pp 42-49; On the analysis of the current problems of the Hungarian and European land-legislation, see CSÁK Csilla (edit.): *Current challenges of the European legislation on agricultural land*. Miskolc, 2010, Novotni Publisher, pp 7-20 (Andréka), pp 21-36 (Bezdán), pp 37-50 (Bobvos), pp 51-68 (Busse), pp 69-80 (Csák), pp 81-90 (Erdős), pp 91-106 (Farkas Csamangó), pp 107-

16.7.2008. COM(2008) 461 final, 2. p. Forrás (2010. május 15):

ec.europa.eu/internal_market/capital/docs/2008_0461_en.pdf

⁴⁵ SWINNEN – VRANKEN: *Op. cit.* 11-12. p.

⁴⁶ A korábbi agrár-adózás kapcsán lásd: NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. II. kötet. Miskolc, 2005, Novotni Kiadó, 188-205. p.; NAGY: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Kiadó, 309-326. p.; NAGY: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Kiadó, 306-322. p.; NAGY: Az agrárjog adójogi szabályozása. In: CSÁK (szerk.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 315-335. p.; NAGY: A mezőgazdasági tevékenységet végzők adójogi szabályozása egyes jövedelemadóknál. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXIII/2. (ann. 2005), 333-349. p.

⁴⁷ ÁFA tv. 82. §. és a 3/a melléklet.

⁴⁸ ÁFA tv. 197-204. §.

⁴⁹ Lásd a Tao. tv. 1. sz. mellékletét.

⁵⁰ Lásd a Tao. tv. 2. sz. mellékletét.

⁵¹ Lásd a Tao. tv. 22/B. § (1) bek. c), (12) bek.

⁵² Falusi vendéglátás: a magánszemély által nem egyéni vállalkozóként folytatott (a) falusi szállásadó-vendéglátási tevékenység, vagy (b) alkalmi falusi és agroturisztikai szolgáltató tevékenység. Szja. tv. korábbi 3. §.

⁵³ Lásd a Szja. tv. korábbi 74. §.

⁵⁴ Mezőgazdasági őstermelő: az a 16. életévét betöltött, nem egyéni vállalkozó magánszemély, aki a saját gazdaságában a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenységet folytat, és ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal rendelkezik, ideértve a termőföldről szóló törvény szerint családi gazdálkodónak minősülő magánszemélyt és e magánszemélynek a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagját is, mindegyikre vonatkozóan a 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenysége(i)nek bevétele (jövedelme) tekintetében. Szja. tv. 3. §.

⁵⁵ Lásd az Szja. tv. 6. számú mellékletét (pl. kistermelői élelmiszer-termelés, előállítás és

114 (Farkas Molnár), pp 115-130 (Fodor), pp 131-138 (Hegyes), pp 139-150 (Holló), pp 151-176 (Kurucz), pp 177-186 (Miklós), pp 187-198 (Nagy), pp 199-210 (Olajos), pp 211-240 (Prugberger), pp 241-254 (Raisz), pp 255-262 (Rennie), pp 269-282 (Szilágyi), pp 283-303 (Tanka).

⁴³ SWINNEN, Johann F.M. – VRANKEN, Liesbet: *Review of the Transitional Restrictions Maintained by New Member States on the Acquisition of Agricultural Real Estate*. Final Report. Centre for European Policy Studies. p 9. Source (15 May 2010):

ec.europa.eu/internal_market/capital/docs/study_en.pdf

⁴⁴ Commission of the European Communities: *Report from the Commission to the Council: Review of the transitional measures for the acquisition of agricultural real estate set out in the 2003 Accession Treaty*.

Brussels, 16.7.2008. COM(2008) 461 final, p 2.

Source (15 May 2010):

ec.europa.eu/internal_market/capital/docs/2008_0461_en.pdf

⁴⁵ SWINNEN – VRANKEN: *Op. cit.* pp 11-12.

⁴⁶ On the previous rural tax law, see NAGY Zoltán: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (edit.): *Agrárjog*. II. volume. Miskolc, 2005, Novotni Publisher, pp 188-205; NAGY: Az agrárszektor adójogi szabályozása. In: CSÁK (edit.): *Agrárjog*. Miskolc, 2006, Novotni Publisher, pp 309-326; NAGY: Az agrárszektor különleges adójogi szabályozásának alapkérdései. In: CSÁK (edit.): *Agrárjog*. Miskolc, 2008, Novotni Publisher, pp 306-322; NAGY: Az agrárjog adójogi szabályozása. In: CSÁK (edit.): *Agrárjog*. Miskolc, 2010, Novotni Publisher, pp 315-335; NAGY: A mezőgazdasági tevékenységet végzők adójogi szabályozása egyes jövedelemadóknál. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus XXIII/2 (ann. 2005), pp 333-349.

⁴⁷ Section 82 of Act VAT.

⁴⁸ Sections 197-204 of Act VAT.

⁴⁹ See Annex 1 of Act CT.

⁵⁰ See Annex 2 of Act CT.

⁵¹ See Art. 22/B. § (1) c) and (12) of Act CT.

⁵² According to previous Section 3 of Act PIT, 'rural tourism services' shall mean services provided by a private individual, not as a private entrepreneur: (a) by providing accommodations,

értékesítés, továbbá erdőgazdálkodás, ültetvény-telepítés, etc.).

⁵⁶ Lásd a 2009. évi CLII. törvényt és annak elemzését MÉLYPATAKI Gábor: Neue Formen der Beschäftigung im Agrarrecht. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, 32-39. p.

⁵⁷ 2010. évi LXXV. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról.

⁵⁸ Lásd a 375/2010. (XII.31.) Korm. rendeletet a közfoglalkoztatáshoz nyújtható támogatásokról. A programról és a közfoglalkoztatásról lásd még (2011.06.10.):

www.kormany.hu/download/a/f6/10000/K%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1s.pdf

⁵⁹ *Nemzeti Vidékstratégia – 2020*. Budapest, 2011. november 30-ai változat 59. p.; a magyar családtámogatás rendszeréről lásd JAKAB Nóra: A családtámogatási ellátások szabályai. In: GECSE ISTVÁNNÉ (szerk.): *Szociális jog II. Társadalombiztosítási jog*. Miskolc, 2007, Novotni Kiadó, 213-220. p.

⁶⁰ A köztestület fogalmáról lásd a Ptk. 65. §-át.

⁶¹ ROCKSTRÖM, Johan et al: A safe operating space for humanity. *Nature*, 461, (2009. szeptember 24.), 472-475. p.; JÖVŐ NEMZEDÉKEK ORSZÁGGYÜLÉSI BIZTOSA: *Beszámoló a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának 2010. évi tevékenységéről*. Budapest, 2011, Országgyűlési Biztos Hivatala, 300. p.

⁶² DE SCHUTTER, Olivier: *Large-scale land acquisitions and leases: A set of minimum principles and measures to address the human rights challenge*. Report of UN Special Rapporteur on the right to food, December 28, 2009, A/HRC/13/33/Add.2.; DE SCHUTTER, Olivier: *Access to Land and the Right to Food*. Report of UN Special Rapporteur on the right to food, August 11, 2010, A/65/281.

⁶³ RAISZ Anikó: Az emberi jogok új kihívások előtt – avagy a globalizáció egyes kérdései, különös tekintettel a WTO-ra. *Collega*, 2006/2-3, 238-241. p.; SMALLER, Carin: Human Rights Impact Assessments for Trade and Investment Agreements. Report of the Expert Seminar, June 23-24, 2010, Geneva (Switzerland). Forrás (2011. június 10.):

[www.srfood.org/images/stories/pdf/other documents/report_hria-seminar_2010_eng.pdf](http://www.srfood.org/images/stories/pdf/other_documents/report_hria-seminar_2010_eng.pdf)

⁶⁴ JÖVŐ NEMZEDÉKEK ORSZÁGGYÜLÉSI BIZTOSA: *Beszámoló a jövő nemzedékek országgyűlési*

to include not more than ten beds, in his own rural house together with meals and optional programs (including demonstration of the household and the farm's operation) for individual private persons or families for the purpose of earning a profit; or (b) temporary rural and agro-tourism services.

⁵³ Previous Section 74 of Act PIT.

⁵⁴ According to Section 3 of Act PIT, 'small-scale agricultural producer' shall mean a private individual above the age of 16 who is not a private entrepreneur but possesses a small-scale producer license and is engaged in activities aimed at producing the products listed in Schedule No 6 on his own farm, including the private individual who qualifies as a family estate farmer under the Arable Land Act, and any members of the family of such private person who participate in the family homestead in a form other than employment, with respect to all of them in connection with the revenue (income) from the activity or activities aimed at producing the products listed in Schedule No 6.

⁵⁵ See Schedule No 6 of Act CT (e.g. production, processing and sale of foodstuffs by smallholders, as well as forestry, planting, etc.).

⁵⁶ Act LXXV of 2010 on the simplified employment.

⁵⁷ See Act CLII of 2009 and the analysis of this: MÉLYPATAKI Gábor: Neue Formen der Beschäftigung im Agrarrecht. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2010/9, pp 32-39.

⁵⁸ See Decree 375/2010 (XII.31.) of the Hungarian Government on the support of communal work. On the programme and the communal work, see (10.6.2011): www.kormany.hu/download/a/f6/10000/K%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1s.pdf

⁵⁹ *National Rural Strategy – 2020*. Budapest, 30.11.2011, p. 59; on the system of the Hungarian family supports, see JAKAB Nóra: A családtámogatási ellátások szabályai. In: GECSE ISTVÁNNÉ (edit.): *Szociális jog II. Társadalombiztosítási jog*. Miskolc, 2007, Novotni Publisher, pp 213-220.

⁶⁰ Public corporations are self-governing organisations with registered membership whose establishment has been ordered by law. Public corporations perform public duties related to

biztosának 2010. évi tevékenységéről. Budapest, 2011, Országgyűlési Biztos Hivatala, 270. p.

⁶⁵ DE SCHUTTER, Olivier: *Agribusiness and the right to food.* Report of UN Special Rapporteur on the right to food, December 22, 2009, A/HRC/13/33.

⁶⁶ Lásd RODICS Katalin – GREGUSS Ditta: *A biológiai sokféleség egyezmény 10. konferenciája.* www.fvm.gov.hu/doc/upload/201011/20101115084449.pdf

⁶⁷ Lásd EU Bizottság: *Életbiztosításunk, természeti tőkénk: a biológiai sokféleséggel kapcsolatos, 2020-ig teljesítendő uniós stratégia.* COM(2011) 244 végleges, Brüsszel, 2011.5.3.

⁶⁸ Lásd EU Tanács: *A vízkészletek védelme és az integrált fenntartható vízgazdálkodás az Európai Unión belül és kívül.* 11308/11, Brüsszel, 2011.6.9. (16.06), 16. pont.

⁶⁹ Lásd *Joint Statement of Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Poland, Romania and Slovak Republic on the future of the Common Agricultural Policy.* Visegrád, 2010. június 25.

⁷⁰ A KAP jövőjével kapcsolatban értékes megjegyzések fogalmazódtak meg JÖVŐ NEMZEDÉKEK ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSA: *Beszámoló a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának 2010. évi tevékenységéről.* Budapest, 2011, Országgyűlési Biztos Hivatala, 269-273. p.

⁷¹ Lásd Nico SCHRIJVER: *Development without Destruction. The UN and Global Resource Management.* Indiana, Indiana University Press, 2010, 209-211. p.

⁷² NB, Bős-Nagymaros, *Magyarország/Szlovákia*, 1997. szeptember 25. Lásd továbbá HERCZEGH, Géza: Bős-Nagymaros, *Valóság*, XLVII (2004) 2., 1-20. p.; NAGY, Boldizsár: Bős-breviárium, *Beszélő*, X (2005) 10.

⁷³ NB, *Kasikili/Sedudu sziget, Botswana/Namíbia*, 1999. december 13.

⁷⁴ NB, *Az Uruguay folyói papírgyárak ügye, Argentína/Uruguay*, 2010. április 20.

⁷⁵ NB, *Navigációs jogok, Costa Rica/Nicaragua*, 2009. július 13. és *Nicaragua bizonyos tevékenységei a határzónában, Costa Rica/Nicaragua*, 2010. november 19. (kereset). Lásd továbbá RAISZ, Anikó: Nemzetközi környezetvédelmi kérdések a Nemzetközi Bíróság előtt napjainkban. in: SÁRY Pál (ed.): *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Miskolc University Press, 2011, Tomus XXIX., 273-289. p.*

⁷⁶ NB, *Útépítés a San Juan folyó mentén*, 2011.

their membership and/or the activities performed by their membership. Public corporations are legal persons. See Act IV of 1959 on Civil Code.

⁶¹ ROCKSTRÖM, Johan et al: A safe operating space for humanity. *Nature*, 461, (24.9.2009), pp 472-475; HUNGARIAN PARLIAMENTARY COMMISSIONER FOR FUTURE GENERATIONS: *Report of the Hungarian Parliamentary Commissioner for Future Generations: 2010.* Budapest, 2011, Office of the Parliamentary Commissioners of Hungary, p 300. The English summary of the report can be downloaded at

jno.hu/report2010/jno_report_2010.pdf
⁶² DE SCHUTTER, Olivier: *Large-scale land acquisitions and leases: A set of minimum principles and measures to address the human rights challenge.* Report of UN Special Rapporteur on the right to food, 28.12.2009, A/HRC/13/33/Add.2.; DE SCHUTTER, Olivier: *Access to Land and the Right to Food.* Report of UN Special Rapporteur on the right to food, 11.8.2010, A/65/281.

⁶³ RAISZ Anikó: Az emberi jogok új kihívások előtt – avagy a globalizáció egyes kérdései, különös tekintettel a WTO-ra. *Collega*, 2006/2-3, pp 238-241; SMALLER, Carin: Human Rights Impact Assessments for Trade and Investment Agreements. Report of the Expert Seminar, June 23-24, 2010, Geneva (Switzerland). Source (10.6.2011):

www.srfood.org/images/stories/pdf/otherdocuments/report_hria-seminar_2010_eng.pdf

⁶⁴ HUNGARIAN PARLIAMENTARY COMMISSIONER FOR FUTURE GENERATIONS: *Report of the Hungarian Parliamentary Commissioner for Future Generations: 2010.* Budapest, 2011, Office of the Parliamentary Commissioners of Hungary, p 270.

⁶⁵ DE SCHUTTER, Olivier: *Agribusiness and the right to food.* Report of UN Special Rapporteur on the right to food, 22.12.2009, A/HRC/13/33.

⁶⁶ See RODICS Katalin – GREGUSS Ditta: *A biológiai sokféleség egyezmény 10. konferenciája.* www.fvm.gov.hu/doc/upload/201011/20101115084449.pdf

⁶⁷ See European Commission: *Our life insurance, our natural capital: an EU biodiversity strategy to 2020.* COM(2011) 244 final, Brussels, 3.5.2011.

⁶⁸ See European Council: *The protection of water*

december 22. (kereset).

⁷⁷ NB, *Pulau Ligitan és Pulau Sipadan, Indonézia/Malájzia*, 2002. december 17.

⁷⁸ NB, *Határvíta, Benin/Niger*, 2005. július 12.

⁷⁹ NB, *Légi gyomirtószer-permetezés, Ecuador/Kolumbia*, 2008. április 1. (kereset).

⁸⁰ Lásd továbbá RAISZ, Anikó: Földtulajdoni és földhasználati kérdések az emberi jogi bíróságok gyakorlatában. In: CSÁK Csilla (ed.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai: Current challenges of the European legislation on agricultural land - Aktuelle Herausforderungen der europäischen Regulierung über den landwirtschaftlichen Boden*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010. 241-253. p.

⁸¹ EJEB, *Malhous kontra Cseh Köztársaság*, 2001. július 12., No. 33071/96.

⁸² EJEB, *Dimitrov kontra Bulgária*, 2004. szeptember 23., No. 47829/99.

⁸³ EJEB, *Haralambie kontra Románia*, 2009. október 27., No. 21737/03.

⁸⁴ EJEB, *Tardi és társai kontra Magyarország*, 2007. október 23., No. 19478/03.

⁸⁵ EJEB, *Richet és Le Ber kontra Franciaország*, 2010. november 8., Nos. 18990/07 és 23905/07.

⁸⁶ EJEB, *Chassagnou és társai kontra Franciaország*, 1999. április 29., Nos. 25088/94, 28331/95 és 28443/95.

⁸⁷ ERDŐS Éva – JAKAB Nóra – RAISZ Anikó: Jurisdiction and alternative dispute settlement resolution in agriculture. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, 19-30. p.

⁸⁸ CSÁK Csilla – OLAJOS István: The application of the single payment by national administrations and national courts. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, 31-42. p.; TÉGLÁSI András: How is property ownership guaranteed constitutionally in the field of agriculture? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2009/7, 18-29. p.; MIKÓ Zoltán: Pro és contra. SPS az érdekek és érvek hálójában. In: BOBVOS Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi*. Szeged, 2009, Pólay Elemér Alapítvány, 397-410. p.

⁸⁹ Az AB az agrár-nyilvántartások kapcsán is fontos – jelen munkában nem részletezett – döntést hozott a 12/2011. (III.23.) AB határozatában. Az ügy kapcsán egyébiránt különösen értékesnek ítéltük Kovács Péter alkotmánybíró különvéleményét.

⁹⁰ Lásd a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának J-3737/2008. sz. állásfoglalását a BHD

resources and the integrated and sustainable water management in the EU and abroad. 11308/11, Brüsszel, 2011.6.9. (06.16), point 16.

⁶⁹ See *Joint Statement of Bulgaria, the Czech Republic, Hungary, Poland, Romania and the Slovak Republic on the future of the Common Agricultural Policy*. Visegrád, 25 June 2010.

⁷⁰ On the analysis of the future of the CAP, see HUNGARIAN PARLIAMENTARY COMMISSIONER FOR FUTURE GENERATIONS: *Report of the Hungarian Parliamentary Commissioner for Future Generations: 2010*. Budapest, 2011, Office of the Parliamentary Commissioners of Hungary, pp 269-273.

⁷¹ See Nico SCHRIJVER: *Development without Destruction. The UN and Global Resource Management*. Indiana, Indiana University Press, 2010, pp. 209-211

⁷² ICJ, *Gabcikovo-Nagymaros, Hungary/Slovakia*, September 25, 1997. See furthermore HERCZEGH Géza: Bős-Nagymaros, *Valóság*, XLVII (2004) 2., pp. 1-20; NAGY Boldizsár: Bős-breviárium, *Beszélő*, X (2005) 10.

⁷³ ICJ, *Kasikili/Sedudu Island, Botswana/Namibia*, December 13, 1999

⁷⁴ ICJ, *Pulp Mills on the River Uruguay, Argentina/Uruguay*, April 20, 2010

⁷⁵ ICJ, *Dispute regarding Navigational and Related Rights, Costa Rica/Nicaragua*, July 13, 2009, and *Certain Activities carried out by Nicaragua in the Border Area, Costa Rica/Nicaragua*, November 19, 2010 (application). For further reading see RAISZ Anikó: Nemzetközi környezetvédelmi kérdések a Nemzetközi Bíróság előtt napjainkban. in: SÁRY Pál (ed.): *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica, Miskolc University Press, 2011, Tomus XXIX., p. 273-289*

⁷⁶ ICJ, *Construction of a Road in Costa Rica along the San Juan River*, December 22, 2011 (application)

⁷⁷ ICJ, *Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan, Indonesia/Malaysia*, December 17, 2002

⁷⁸ ICJ, *Frontier Dispute, Benin/Niger*, July 12, 2005

⁷⁹ ICJ, *Aerial Herbicide Spraying, Ecuador/Colombia*, April 1, 2008 (application)

⁸⁰ For further reading on this see RAISZ Anikó: Földtulajdoni és földhasználati kérdések az emberi jogi bíróságok gyakorlatában. In: CSÁK Csilla (ed.): *Az európai földszabályozás aktuális kihívásai: Current challenges of the European legislation*

Kft. által a Tokaj történelmi Borvidék Kultúrtáj pufferezónájában, a Szerencs Keleti Ipari Parkban létesítendő szalmatüzelésű erőmű okozta örökségvédelmi problémákkal kapcsolatosan.

⁹¹ *Report of a UNESCO-ICOMOS Advisory Mission 20th-25th September 2010*. January 2011. Forrás (2011. június 23.): www.vilagorokseg.hu/portal/download/tokaj_%20unesco_icomos_mission_report_2011_engl.pdf

⁹² Forrás (2011. június 23.):

www.bhd.hu/eng/plant.html

⁹³ Ennek hátteréről lásd SZILÁGYI János Ede: Eredetvédelmi kérdések a borjogban. Miskolc, 2009, Novotni Alapítvány, 335-338. p.

⁹⁴ TAKÁCS Tibor: *A tejkvóta maradjon, csak alakítsák át*. Forrás (2011. június 10.): www.mr1-kossuth.hu/hirek/gazdasag-110405/a-tejkvota-maradjon-csak-alakitsak-at.html

⁹⁵ Forrás (2011. június 23.): www.eu2011.hu/hu/hir/informalis-agri-05-31

on agricultural land - Aktuelle Herausforderungen der europäischen Regulierung über den landwirtschaftlichen Boden. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010. pp. 241-253.

⁸¹ ECtHR, *Malbous v. Czech Republic*, July 12, 2001, No. 33071/96.

⁸² ECtHR, *Dimitrov v. Bulgaria*, September 23, 2004, No. 47829/99.

⁸³ ECtHR, *Haralambie v. Romania*, October 27, 2009, No. 21737/03.

⁸⁴ ECtHR, *Tardi and others v. Hungary*, October 23, 2007, No. 19478/03.

⁸⁵ ECtHR, *Richet and Le Ber v. France*, November 8, 2010, Nos. 18990/07 and 23905/07.

⁸⁶ ECtHR, *Chassagnou and others v. France*, April 29, 1999, Nos. 25088/94, 28331/95 and 28443/95.

⁸⁷ ERDŐS Éva – JAKAB Nóra – RAISZ Anikó: Jurisdiction and alternative dispute settlement resolution in agriculture. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, pp 19-30.

⁸⁸ The AB also delivered a decision on agricultural registers: Decision 12/2011. (III.23.) AB of the Constitutional Court of the Hungarian Republic. We deem the concurring opinion of Constitutional Court judge Péter Kovács to this case as particularly precious.

⁸⁹ CSÁK Csilla – OLAJOS István: The application of the single payment by national administrations and national courts. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2008/5, pp 31-42; TÉGLÁSI András: How is property ownership guaranteed constitutionally in the field of agriculture? *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2009/7, pp 18-29; MIKÓ Zoltán: Pro és contra. SPS az érdekek és érvek hálójában. In: BOBVOS Pál (edit.): *Reformator iuris cooperandi*. Szeged, 2009, Pólay Elemér Foundation, pp 397-410.

⁹⁰ See Statement J-3737/2008 of the Hungarian Parliamentary Commissioner for Future Generations on the straw-fired power plant planned to be established in the town of Szerencs, which town is part of the Tokaj wine region and the Tokaj world heritage zone.

⁹¹ *Report of a UNESCO-ICOMOS Advisory Mission 20th-25th September 2010*. January 2011. Source (23.6.2011): www.vilagorokseg.hu/portal/download/tokaj_%20unesco_icomos_mission_report_2011_engl.pdf

⁹² Source (23.6.2011): bhd.hu/eng/plant.html

⁹³ On its background see SZILÁGYI, János Ede: *Eredetvédelmi kérdések a borjogban*. Miskolc, 2009, Novotni Alapítvány, p. 335-338

⁹⁴ TAKÁCS Tibor: *A tejkvóta maradjon, csak alakítság át*. Source (10.6.2011):

[www.mr1-kossuth.hu/hirek/gazdasag-110405 /a-tejkvota-maradjon-csak-alakitsak-at.html](http://www.mr1-kossuth.hu/hirek/gazdasag-110405/a-tejkvota-maradjon-csak-alakitsak-at.html)

⁹⁵ Source (23.6.2011):

www.eu2011.hu/hu/hir/informalis-agri-05-31

